

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

Lukáš Mikulecký

Problematické aspekty pěstounské péče

Diplomová práce

Olomouc 2023

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Problematické aspekty pěstounské péče vypracoval samostatně a citoval jsem všechny použité zdroje. Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 99.232 znaků včetně mezer.

V Olomouci dne 16.02.2023

Lukáš Mikulecký

Poděkování: Rád bych na tomto místě poděkoval své vedoucí diplomové práce, JUDr. Renátě Šínové, Ph.D., za odborné vedení, rady a připomínky. Zároveň děkuji své rodině za její podporu a trpělivost.

Obsah

Úvod	6
1 Pojem a účel pěstounské péče	8
2 Příbuzenská pěstounská péče	10
2.1 Problematický aspekt příbuzenské pěstounské péče.....	10
2.2 Řešení problematického aspektu.....	19
3. Rozhodování o podstatných záležitostech dítěte.....	26
3.1 Určení místa bydliště.....	28
3.2 Volba vzdělání dítěte.....	32
3.3 Nikoli běžné léčebné a obdobné zákroky	35
3.4 Podstatná změna poměrů a neshoda mezi rodiči a pěstounem	36
3.5 Řešení problematických aspektů.....	38
Závěr.....	40
Bibliografie.....	45
Abstract.....	48
Klíčová slova	48
Key words.....	48

Seznam použitých zkratk

ČR	Česká republika
ESLP	Evropský soud pro lidská práva
OSPOD	orgán sociálně-právní ochrany dětí
OSŘ	zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
OZ	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
PPP	příbuzenská pěstounská péče
ŠZ	zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání
ÚOLPZS	sdělení č. 209/1992 Sb., sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících
ÚPD	sdělení č. 104/1991 Sb., sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o právech dítěte
VZP	zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů
ZŘS	zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních
ZSPOD	zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů
ZZS	zákon o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování

Úvod

Tato diplomová práce si klade za cíl prokázat existenci problematických aspektů pěstounské péče, a to prostřednictvím interpretace a analýzy příslušných ustanovení právních předpisů, reflektováním názorů odborníků na danou oblast a konkrétními příklady z rozhodovací praxe soudů. Dalším cílem této diplomové práce je nabídnout výklad, resp. řešení těchto problémů pěstounské péče, které by bylo ve větším souladu se sledovaným účelem daného institutu.

Jestliže v účinné právní úpravě pěstounské péče existují problematické aspekty narušující její účel, kterým je zajištění řádné péče pro děti, o které se z různých důvodů nemohou starat jejich rodiče či poručník, vzniká nebezpečí, že se těmto dětem v konečném důsledku řádné péče nedostane, což může mít fatální důsledky jak pro dítě, tak pro společnost. Z toho důvodu považuji za důležité se touto problematikou podrobněji zabývat, na konkrétní úskalí pěstounské péče poukázat a pokusit se nabídnout výklad, resp. řešení, které by bylo způsobilé účel tohoto institutu skutečně realizovat. Dále se domnívám, že samotná skutečnost, že se v účinné právní úpravě nachází institut, který nabízí řešení pro případ, kdy se dětem nedostává řádné péče, ale naplnění takového účelu brání určité problematické aspekty, může snižovat důvěru společnosti v právní řád ČR a z toho důvodu považuji za důležité vynaložit úsilí k tomu, aby problematické aspekty byly v právní úpravě eliminovány.

Diplomová práce je rozdělena do tří kapitol s tím, že první kapitola stručně vymezuje účel a cíl pěstounské péče, neboť se domnívám, že následné pojednání o konkrétních problematických aspektech není vytržené z kontextu a umožňuje problémy pěstounské péče lépe pochopit. V dalších dvou kapitolách diplomové práce se již zabývám konkrétními problematickými aspekty pěstounské péče, a to v oblasti PPP a v oblasti rozhodování o podstatných záležitostech dítěte. V obou kapitolách příslušnou oblast úvodem představuji, následně se věnuji problematickým aspektům, které v příslušné oblasti spatřuji, a nakonec nabízím výklad, resp. řešení pro tato úskalí pěstounské péče. Ačkoli zmíněné dvě oblasti pěstounské péče nepředstavují jediné oblasti, kde spatřuji problémy pěstounské péče, zaměřil jsem se na tyto dvě oblasti z důvodu dostatečného množství zdrojů, které mi pomohly příslušnou problematiku pochopit a vytvořit si názor, jenž v této diplomové práci vyjadřuji.

V obou oblastech této diplomové práce, v rámci kterých se pokouším prokázat problematické aspekty, používám jazykový výklad k tomu, abych se s příslušnou právní úpravou dané oblasti seznámil, a následně se objektivně teleologickým výkladem pokouším

zjistit smysl a účel dané oblasti s tím, že porovnávám, zda příslušná právní úprava tento smysl a účel naplňuje. V případě nalezení kolize mezi smyslem a účelem dané oblasti a účinnou právní úpravou se snažím nabídnout takový výklad, jenž dle mého názoru smysl a účel naplňuje, resp. nabízím řešení, které je v příslušné oblasti pěstounské péče zahrnuto, ale v mých očích není užíváno tak, aby smysl a účel dané oblasti naplnilo. V kapitole věnující se PPP dále používám argument a simili, pomocí kterého se pokouším o odstranění nesourodosti dvou druhů PPP.

V kapitole věnující se problematice PPP používám z hlediska zdrojů primárně komentářovou literaturu k OZ a ZSPOD, odborné články, internetové články, závěry z rodinněprávního sympozia¹, případy z praxe a statistiku². V kapitole věnující se problematice rozhodování o podstatných záležitostech používám z hlediska zdrojů primárně odborné články, komentářovou literaturu k OZ a soudní judikaturu.

Hlavní přínos této diplomové práce spatřuji v samotné analýze problematických aspektů pěstounské péče a v předestření jejich výkladu, resp. řešení, neboť se jedná o problémy, které jsou odborníky na danou oblast často diskutovány. Ze strany soudů, správních úřadů a dalších stran však ke změně přístupu ohledně problémů v oblasti PPP nedochází, čímž i nadále dochází k ohrožování, resp. porušování hlavní zásady ZSPOD, a to sledování nejlepšího zájmu dítěte. V oblasti rozhodování o podstatných záležitostech dítěte na druhou stranu panují nejasnosti ohledně toho, které záležitosti dítěte lze považovat za podstatné, a které nikoli. Z důvodu těchto nejasností hrozí, že dojde ke zkrácení práv jak na straně pěstounů, tak na straně rodičů, resp. k ohrožení nejlepšího zájmu dětí.

¹ Rodinněprávní symposium Justiční akademie – Svěření dítěte do péče příbuzné či blízké osoby.

² Roční výkaz o výkonu sociálně právní ochrany dětí za rok 2021.

1 Pojem a účel pěstounské péče

V této úvodní kapitole se věnuji vymezení pojmu a účelu pěstounské péče. Ačkoli by se na danou problematiku dala napsat celá diplomová práce, primárním cílem této kapitoly je právní úpravu pěstounské péče stručně představit a objasnit její esenciální účel, neboť následné pojednání o problematických aspektech bude lépe zasazeno do celkového kontextu.

Pěstounská péče představuje vedle institutů svěření a osobní péče poručníka jednu z forem náhradní rodinné péče. Komentářová literatura uvádí, že pěstounskou péči můžeme chápat jako „*tradiční soukromoprávní institut s veřejnoprávními rysy*“.³ Pěstounskou péči jako soukromoprávní institut chápeme zejména z toho důvodu, že je právně upravena vedle ZSPOD i v OZ. Na druhé straně veřejnoprávní rysy pěstounské péče vyplývají ze skutečnosti, že její výkon je kontrolován, zprostředkován a hmotně zabezpečován státem.⁴ Zkoumáme-li blíže právní úpravu obsaženou v OZ, zjistíme, že z ní můžeme vyvodit účel pěstounské péče, kterým je „*zajištění péče o dítě v situaci, kdy o něj nemohou z nejrůznějších důvodů pečovat jeho rodiče či poručník*“,⁵ a to formou svěření dítěte do dočasné osobní péče pěstouna, v rámci které pěstoun osobně pečuje o svěřené dítě a má zodpovědnost za jeho výchovu.⁶ Dočasnost osobní péče pěstouna o svěřené dítě je primárním prvkem pěstounské péče, neboť ta má trvat pouze po takovou dobu, po kterou rodiče dítěte nejsou schopni potřebnou péči dítěti poskytovat, a zároveň pouze po takovou dobu, kdy potřebnou péči o dítě nelze zajistit mírnějšími prostředky.⁷ Samotná pěstounská péče vzniká rozhodnutím soudu a je to opět soud, který rozhoduje o jejím zrušení. Vedle soudů mají primární postavení při vzniku pěstounské péče i krajské úřady jako OSPOD, které v souladu s ust. § 20 an. ZSPOD zajišťují (v případě, že se nejedná o osobu příbuznou či dítěti blízkou, která se ujala osobní péče o dítě) zprostředkování pěstounské péče, a to na základě žádosti fyzické osoby, jež má zájem přijmout dítě do své péče. Dále je vhodné poukázat na ust. § 960 odst. 1 OZ, které stanovuje, že v průběhu pěstounské péče zůstávají rodičům svěřeného dítěte práva a povinnosti, které jim

³ WESTPHALOVÁ, Lenka. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo* (§ 655-975). 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, 1128 s.

⁴ WESTPHALOVÁ, Lenka. *Občanský zákoník II...*, 1128-1129 s.

⁵ MIKULAJOVÁ, Kateřina. *Několik úvah k příbuzenské pěstounské péči* [online]. Právní prostor, 20. dubna 2015 [cit. 27. srpna 2022]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/obcanske-pravo/nekolik-uvah-k-pribuzenske-pestounske-peci>.

⁶ BUBLEOVÁ, Věduna a kol. *Základní informace o pěstounské péči a péči poručníka*. 4. vydání. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, spolek, 2018, 7 s.

⁷ WESTPHALOVÁ, Lenka. *Občanský zákoník II...*, 1129 s.

vyplývají z rodičovské odpovědnosti, s výjimkou práv, jež jsou svěřena pěstounovi. Ten rozhoduje toliko o běžných záležitostech dítěte a v těchto záležitostech dítě zastupuje a spravuje jeho jmění.⁸ O podstatných záležitostech má pěstoun povinnost informovat rodiče dítěte, avšak pokud by v podstatné záležitosti svěřeného dítěte došlo k neshodě mezi rodiči a pěstounem, je svěřené dítě, rodič či pěstoun oprávněn navrhnout soudu změnu práv a povinností, zrušení pěstounské péče, nebo jiné rozhodnutí.⁹ V rámci výkonu pěstounské péče se předpokládá styk svěřeného dítěte s jeho rodiči, neboť dle ust. 967 věta první OZ „*pěstoun má povinnost udržovat, rozvíjet a prohlubovat sounáležitost dítěte s jeho rodiči, dalšími příbuznými a osobami dítěti blízkými*“, zároveň dle druhé věty stejného ustanovení pěstoun „*má povinnost umožnit styk rodičů s dítětem v pěstounské péči, ledaže soud stanoví jinak*“. Rodiče svěřeného dítěte mají v průběhu pěstounské péče právo na informace o jejich dítěti,¹⁰ což ostatně vyplývá i ze skutečnosti, že jejich rodičovská odpovědnost i nadále trvá. OZ v rámci úpravy pěstounské péče zvýhodňuje postavení osob, které jsou pro svěřené dítě či jeho rodiče osobami příbuznými nebo osobami blízkými, neboť v případě, kdy se osobní péče o dítě ujme taková osoba a tato osoba splní podmínky, jak je vymezuje ust. § 962 odst. 1 OZ, pro to, aby se stala pěstounem (předpoklady záruky řádné péče, bydliště na území ČR, souhlas se svěřením dítěte do pěstounské péče), soud ji upřednostní před jinými osobami (to neplatí, pokud to není v souladu se zájmy dítěte).¹¹ Pokud nebyla pěstounská péče soudem zrušena, zaniká nejpozději okamžikem, kdy dítě nabude plné svéprávnosti, jinak jeho zletilostí.¹²

⁸ Ust. § 966 odst. 2 OZ.

⁹ Ust. § 969 OZ.

¹⁰ Ust. § 960 odst. 2 OZ.

¹¹ Ust. § 962 odst. 2 OZ.

¹² Ust. § 970 OZ.

2 Příbuzenská pěstounská péče

2.1 Problematický aspekt příbuzenské pěstounské péče

PPP rozumíme situaci, kdy v průběhu pěstounské péče pečuje o svěřené dítě pěstoun, který je ve smyslu ust. § 962 odst. 2 OZ „osobou příbuznou nebo dítěti blízkou“. Pojmy příbuzenství i osoba blízká jsou oproti dnes již neúčinnému zákonu č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, který pouze vymezoval pravidla pro určování stupňů příbuzenství, definovány v OZ. Příbuzenství vymezuje OZ ve svém ust. § 771 jako „vztah osob založený na pokrevním poutu, nebo vzniklý osvojením“. V případě PPP se bude nejčastěji jednat o prarodiče dítěte, případně o staršího sourozence. Osoby blízké jsou naproti tomu upraveny v ust. § 22 OZ, které mezi tyto osoby řadí vedle příbuzných osob v řadě přímé, sourozenců, manželů, atd. i jiné osoby v poměru rodinném nebo obdobném, pokud by újmu, kterou utrpěla jedna z těchto osob, druhá osoba důvodně pociťovala jako újmu vlastní. V případě PPP se bude nejčastěji jednat o blízkého přítele rodičů dítěte. Některá komentářová literatura uvádí, že při výkladu ust. § 962 odst. 2 OZ, který stanovuje, že „ujala-li se osobní péče o dítě osoba příbuzná nebo dítěti blízká, dá jí soud přednost před jinou osobou, ledaže to není v souladu se zájmy dítěte“¹³ (pojem „osoba příbuzná nebo dítěti blízká“ bude dále užíván ve smyslu tohoto citovaného ustanovení), není postaveno najisto, zda osoba příbuzná nebo dítěti blízká má být příbuzná/blízká ve vztahu k dítěti a zároveň i ve vztahu k jeho rodičům, nebo jestli může dojít k situaci, kdy je taková osoba příbuzná/blízká pouze ve vztahu k dítěti, nikoli však ve vztahu k rodičům dítěte, či naopak.¹⁴ Správný výklad tohoto ustanovení, tedy vymezení osob, u kterých může PPP vzniknout, je přitom s ohledem na podstatu PPP velice důležitý, neboť pouze na základě správného výkladu je možné určit, které osoby by při rozhodování o svěření dítěte do pěstounské péče byly ve smyslu vykládaného ustanovení soudem privilegovány, čímž následně nemůže dojít k tomu, že bude některá osoba nesprávným výkladem z tohoto postavení neoprávněně vyloučena. Pokud výše citované ustanovení interpretuji za použití jazykového výkladu, abych se s ustanovením seznámil za následným účelem pochopení jeho smyslu a účelu, tak vyplývá, že osoba blízká se má najisto vázat k dítěti, ale v případě příbuzné osoby již není možné zjistit, zda i ta se má výlučně vázat k dítěti. Při zamyšlení nad smyslem a účelem

¹³ Ust. § 962 odst. 2 OZ.

¹⁴ ZUKLÍNOVÁ, Michaela. In: DVOŘÁK, Jan a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek II, (§ 655-975)*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, 695 s.

citovaného ustanovení mě nenapadá relevantní důvod, proč by se měla osoba příbuzná nebo dítěti blízká vázat pouze k dítěti, když dítě může být čerstvě po svém narození, a tedy se mnohdy ani nedostalo ze sféry svých rodičů, a proto si nemohlo vytvořit vztah s jinou osobou. Z toho důvodu se domnívám, že v případě citovaného ustanovení bude nezbytné použít extenzivní výklad, nikoli výklad doslovný, neboť ten by v tomto případě nedával smysl. Podobnou úvahu uvádí i výše uvedená komentářová literatura, jež dospívá k názoru, že neexistuje důvod, aby byla určitá osoba v případě, kdy je příbuzná/blízká pouze ve vztahu k dítěti, nebo pouze ve vztahu k jeho rodičům, nikoli tedy ve vztahu k dítěti i jeho rodičům, kvůli takovému důvodu vyloučena z okruhu osob, které jsou ve smyslu ust. § 962 odst. 2 OZ privilegovány (k tomu viz níže) k převzetí funkce pěstouna dítěte.¹⁵ S touto komentářovou literaturou zcela souhlasím, neboť smysl a účel PPP spatřuji primárně v tom, že se dítě má prioritně umístit do péče osoby, která bude mít s největší pravděpodobností zájem na řádné péči tohoto dítěte (k mnou spatřované nutnosti prověření způsobilosti k pěstounství viz níže), bude znala poměrů v rodině dítěte a samo dítě takovou osobu i zná a je lhostejno, zda taková osoba je příbuzná/blízká pouze ve vztahu k dítěti, nikoli však ve vztahu k jeho rodičům, či je příbuzná/blízká pouze ve vztahu k rodičům, nikoli ve vztahu k dítěti, či je příbuzná/blízká ve vztahu k dítěti i jeho rodičům.

Pravděpodobnost zájmu osoby na řádné péči o dítě se nepochybně dá předpokládat v situaci, kdy je osoba příbuzná/blízká pouze k dítěti, nikoli k rodičům, či v situaci, kdy je příbuzná/blízká ve vztahu k dítěti i jeho rodičům. Domnívám se, že jediná situace, kdy nemusí být zřetelné, zda určitou osobu při rozhodování o svěření dítěte do pěstounské péče privilegiovat, je případ, kdy je osoba příbuzná/blízká pouze ve vztahu k rodičům dítěte. Vhodnost privilegiování osoby při rozhodování soudu o svěření dítěte do pěstounské péče v situaci, kdy je taková osoba příbuzná/blízká pouze ve vztahu k rodičům dítěte, nikoli ve vztahu k dítěti, spatřuji v tom, že v případě vzniku potřeby náhradní rodinné péče o dítě, se dá její zájem na řádné péči o toto dítě dovozovat z jejího jednání, kdy se tato osoba ujme osobní péče o dítě a podá návrh soudu na svěření dítěte do své pěstounské péče. Tato osoba nemusí mít příbuzenský či blízký vztah přímo k dítěti, ale za předpokladu, že je blízká rodičům dítěte, tak převzetím dítěte do své osobní péče a podáním návrhu na svěření dítěte do pěstounské péče deklaruje svůj zájem o toto dítě řádně pečovat, neboť tak činí dobrovolně, a s přihlédnutím

¹⁵ Tamtéž.

k tomu, že tato osoba bude s největší pravděpodobností znala poměrů v rodině a dítě se s touto osobou s největší pravděpodobností již v minulosti setkalo u příležitosti návštěv, výletů, apod., tak i tato osoba by měla být při rozhodování soudu po zvážení všech okolností privilegována, neboť tu lze spatřovat „zprostředkovaný blízký vztah“ této osoby ve vztahu k dítěti.

Pro lepší pochopení a znázornění výše zmíněné situace, kdy je osoba příbuzná/blízká pouze ve vztahu k rodičům dítěte, nikoli však ve vztahu k dítěti, uvádím následující příklad: rodiče a jejich dvouletý syn sousedí s osobou, se kterou mají nadprůměrně dobré sousedské vztahy. Prarodiče dvouletého syna již nežijí a širší příbuzenstvo s rodiči neudrhuje vzájemný kontakt. Pokud by se po nějakém čase rodiče dvouletého syna stali drogově závislými a vznikla by tímto jejich jednáním okolnost pro odebrání dítěte z péče rodičů, mohl by soused podat žádost o svěřeni dítěte drogově závislých rodičů do své pěstounské péče. V takové situaci nenacházím důvod, aby soused nebyl po zvážení všech okolností upřednostněn jako pěstoun před ostatními potenciálními zájemci o pěstounskou péči, a to i s ohledem na to, že nebyl ve vztahu k dítěti osobou příbuznou/blízkou, ale měl k dítěti „pouze“ již výše zmíněný „zprostředkovaný blízký vztah“.

V souvislosti s pojednáním o osobě příbuzné nebo dítěti blízké je vhodné upozornit, že dle komentářové literatury není možné za osoby blízké dítěti považovat osoby, které se s dítětem seznámily a navázaly vztah až v okamžiku, kdy dítě bylo umístěno kupříkladu do ústavního zařízení, resp. po vzniku potřeby náhradní rodinné péče. Komentářová literatura tedy cílí na to, že osobou dítěti blízkou mohou být pouze takové osoby, které splňovaly předpoklady osoby blízké před okamžikem, kdy vznikla potřeba dítě svěřit do pěstounské péče.¹⁶ Takový výklad je dle mého názoru zcela v pořádku, neboť se nedomnívám, že je možné v případě, kdy již nastaly důvody pro svěřeni dítěte do pěstounské péče, posoudit, jaký má dítě skutečný vztah například k zaměstnancům výše zmiňovaného ústavního zařízení, kteří se s dítětem seznámili až v tomto ústavním zařízení, považíme-li, že je dítě vystavováno neúměrnému stresu z pobytu v cizím prostředí a odloučení od svých rodičů.

Jak bylo výše uvedeno, tak ust. § 962 odst. 2 OZ osobu příbuznou nebo dítěti blízkou privileguje, a to tím způsobem, že v situaci, kdy se osoba příbuzná nebo dítěti blízká ujme osobní péče o dítě a podá návrh soudu na svěřeni tohoto dítěte do své pěstounské péče, soud ji má upřednostnit před ostatními osobami, pokud je to v souladu se zájmy dítěte. Tímto

¹⁶ HOVORKA Daniel. In: HOVORKA, Daniel a kol. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí: Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2020, 272 s.

upřednostněním PPP se sleduje zájem na zachování vztahu dítěte se svou rodinou, resp. s osobami, které jsou pro dítě nejbližší, avšak je otázkou, zda má takové upřednostnění v právní úpravě své opodstatnění. K zodpovězení této otázky je vhodné uvést, že ÚPD ve své preambuli uvádí, že rodina je „základní jednotka společnosti a přirozené prostředí pro růst a blaho všech svých členů a zejména dětí“ a dále, že dítě musí „vyrůstat v rodinném prostředí, v atmosféře štěstí, lásky a porozumění“.¹⁷

Privilegované postavení PPP zároveň vyplývá a je v souladu s čl. 8 ÚOLPZS a s ním související judikatury ESLP, která zakotvuje právo na rodinný život, kde ESLP zdůraznil, že pokud se prokáže existence rodinného vztahu, má dojít ze strany státu k přijetí takových opatření, aby došlo k zachování vzájemných vazeb mezi rodičem a nezletilým dítětem.¹⁸ ESLP také v rozhodnutí Bronda proti Itálii¹⁹ vyjádřil, že do práva na rodinný život zahrnuje i vztahy mezi dalšími příbuznými (jestliže se mezi těmito osobami prokáží blízké osobní vazby) jako např. mezi dětmi a prarodiči. Účinná právní úprava OZ tímto upřednostněním tedy naplňuje povinnost státu na zachování a rozvíjení vazeb dítěte v jeho přirozené rodině, kam se řadí i jeho širší rodina,²⁰ a zároveň je taková právní úprava dle důvodové zprávy k ust. § 962 v plném souladu s právní úpravou v ZSPOD.²¹ Bez ohledu na soulad vnitrostátní právní úpravy s ÚOLPZS a judikaturou ESLP, z výše uvedeného tedy vyplývá a já s tím souhlasím, že upřednostnění PPP má své opodstatnění, a to z toho důvodu, že je to právě rodina, kde se dítěti s největší pravděpodobností dostane té nejlepší péče, neboť se jedná o osoby, které jsou pro takové dítě osobami nejbližšími, se kterými má dítě nejvíce společného a které budou mít pravděpodobně nejvyšší zájem na blahu takového dítěte.

K výše uvedenému však podotýkám, že i v případě osob příbuzných nebo dítěti blízkých nelze a priori presumovat, že dítěti poskytnou řádnou péči, a proto je nezbytné, aby i tyto osoby byly v souladu s nejlepším zájmem dítěte posuzovány, zda jsou schopny dítěti poskytnout řádnou péči, či nikoli.

Nadace Sirius kupříkladu zmiňuje, že osoby příbuzné nebo dítěti blízké před vznikem PPP nemají dostatek informací o PPP, neboť své rozhodnutí přijmout dítě do pěstounské péče

¹⁷ Preambule Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o právech dítěte č. 104/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

¹⁸ Rozsudek senátu ESLP ze dne 17.7.2014, *T. proti ČR*, č. 19315/11.

¹⁹ Rozsudek senátu ESLP ze dne 9.6.1998, *Bronda proti Itálii*, č. 22430/93, uveřejněno pod publikačním číslem 27/1998.

²⁰ WESTPHALOVÁ, Lenka. *Občanský zákoník II...*, 1145 s.

²¹ Důvodová zpráva k OZ, zvláštní část (ust. § 962 OZ) [online databáze]. Vláda ČR, 3. února 2012 [cit. 15. srpna 2022]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

činí pod časovým tlakem, kdy vznikne potřeba náhradní rodinné péče, a toto rozhodnutí často činí jako svou „morální povinnost“, neboť svou dočasnou péčí o dítě chtějí pomoci rodičům dítěte. Zároveň v mnoha případech dochází v rámci PPP ke „konfliktu rolí“, kdy si takoví pěstouni kladou otázku, zda-li jsou pro dítě stále příbuzným nebo již jeho rodičem.²² Dalším problémem mohou být narušené vztahy v širší rodině nebo opakování negativních výchovných vzorců.²³ Je tedy proto i v případě osob příbuzných nebo dítěti blízkých nezbytné, aby soud v případě rozhodování o svěření dítěte do PPP uvažil ohledně osob příbuzných nebo dítěti blízkých všechny okolnosti a na základě nich rozhodl v nejlepším zájmu dítěte, neboť se tím ověří správnost výše uvedené „prvotní presumpce“ spočívající v tom, že se dítěti dostane té nejlepší péče v jeho rodině či u osob nejbližších. Jak z výše uvedeného vyplývá, tato „prvotní presumpce“ primárně vychází ze samotné podstaty a účelu rodiny, a byť je dle mého názoru správná, nesmí se jednat o jediné hledisko při rozhodování o svěření dítěte do pěstounské péče takové osoby.

V této souvislosti je vhodné upozornit na skutečnost, že ust. § 962 odst. 2 OZ sice na výše uvedené „prověření“ PPP před jejím vznikem myslí, neboť uvádí, že soud dá osobě příbuzné nebo dítěti blízké „*přednost před jinou osobou, ledaže to není v souladu se zájmy dítěte*“, avšak s ohledem na specifikum uvedené níže, se možnost posouzení soudu, zda je PPP v souladu se zájmem dítěte, značně komplikuje.

Zmíněné specifikum, které považuji za problematický aspekt pěstounské péče, je obsaženo v ust. § 20 odst. 3 písm. b) ZSPOD, které stanovuje, že „*zprostředkování pěstounské péče se neprovádí, podala-li návrh na svěření dítěte do pěstounské péče fyzická osoba dítěti příbuzná nebo fyzická osoba blízká dítěti nebo jeho rodině*“. V případě PPP tedy neprobíhá tzv. zprostředkování, které vykonává OSPOD.

V této souvislosti je vhodné samotný proces zprostředkování popsat, neboť se jedná o velice komplikovaný institut, který spočívá dle ust. § 19a ZSPOD ve vyhledání dětí, kterým je třeba zajistit péči v náhradním rodinném prostředí formou pěstounské péče, dále ve vyhledávání fyzických osob vhodných stát se pěstouny, dále v odborné přípravě fyzických osob vhodných stát se pěstouny k přijetí dítěte do rodiny a ve výběru určité fyzické osoby

²² Nadace Sirius. *Potřebnost oddělení příbuzenské péče a pěstounské péče* [online]. Praha: Nadace Sirius, 10. února 2021 [cit. 30. srpna 2022]. Dostupné z: https://www.nadacesirius.cz/soubory/ke-stazeni/vyzkumy/PribuzniPestouniShrnuti_final.pdf.

²³ Justiční akademie. *2. rodinněprávní symposium Justiční akademie – Svěření dítěte do péče příbuzné či blízké osoby* [online]. Justiční akademie, 2018 [cit. 30. srpna 2022]. Dostupné z: <https://www.jacz.cz/vzdelavani/rodinne-pravni-sympozia-justicni-akademie>.

vhodné stát se pěstounem určitého dítěte, jemuž se pěstounská péče zprostředkovává, a v zajištění osobního seznámení se dítěte s touto osobou. Pro žadatele o pěstounskou péči z procesu zprostředkování vyplývají následující povinnosti: žadatel musí podat v souladu s ust. § 21 odst. 2 ZSPOD žádost obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností (dále jen „ORP“) o zařazení do evidence žadatelů o zprostředkování, ke které je žadatel povinen připojit opis z evidence rejstříku trestů, zprávu o zdravotním stavu, údaje o svých ekonomických a sociálních poměrech, svůj písemný souhlas, že OSPOD zprostředkující pěstounskou péči je oprávněn zjišťovat další údaje potřebné pro zprostředkování, zejména údaje o tom, zda bude žadatel svým způsobem života zajišťovat pro dítě vhodné výchovné prostředí, dále souhlas s možností OSPOD kdykoli zjišťovat, zda u žadatele nedošlo ke změně rozhodných skutečností uvedených ve spisové dokumentaci, dále je vyžadován písemný souhlas žadatele, jeho manžela, partnera nebo druha, který žije se žadatelem v rodinné domácnosti, s účastí na přípravě fyzických osob k přijetí dítěte do rodiny, v neposlední řadě je také vyžadováno stanovisko ORP k žádosti o zprostředkování a případně vyjádření obecního úřadu, krajského úřadu, pověřené osoby nebo ORP, který není příslušný k vedení spisové dokumentace o žadateli, pokud s nimi žadatel uzavřel dohodu o výkonu pěstounské péče, protože již má svěřeno dítě do pěstounské péče.

Na základě této žádosti ORP (pokud není žádost zamítnuta) založí spisovou dokumentaci o žadateli. Žadatel a potenciálně svěřené dítě do pěstounské péče následně musí podstoupit odborné posouzení pro účely zprostředkování ve smyslu ust. § 27 ZSPOD, v rámci kterého se na jedné straně posuzuje úroveň tělesného a duševního vývoje dítěte, specifické potřeby a nároky, sociální prostředí, ze kterého dítě pochází, statusová práva dítěte, etnické, náboženské a kulturní prostředí dítěte a vhodnost náhradní rodinné péče a jejích forem.

Na straně druhé se u žadatele posuzuje charakteristika osobnosti, psychický a zdravotní stav, u kterého se navíc posuzuje, jestli nebrání dlouhodobé péči o dítě, dále se hledí na předpoklad vychovávat dítě, motivace žadatele k pěstounství, stabilita manželského vztahu a prostředí v rodině a další relevantní skutečnosti pro svěřením dítěte do pěstounské péče. Na základě výše uvedeného podrobného posuzování žadatele bude v souladu s ust. § 22 odst. 6 ZSPOD krajský úřad rozhodovat o zařazení žadatele do evidence žadatelů vhodných stát se pěstouny. Pokud krajský úřad žadatele do této evidence zařadí, začne pro účely zprostředkování v souladu s ust. § 24 odst. 1 ZSPOD vyhledávat děti vedené v evidenci. V okamžiku, kdy krajský úřad nalezne vhodného žadatele pro to, aby se stal pěstounem dítěte vedeného v evidenci vedené tímto krajským úřadem, informuje o této skutečnosti v souladu s ust. § 24

odst. 2 ZSPOD, mimo jiné, i tohoto žadatele. Ten má následně právo se s dítětem seznámit a podat návrh na svěření dítěte do pěstounské péče. Pokud soud návrhu vyhoví, stane se žadatel pěstounem tohoto dítěte.

Z výše uvedeného je patrné, že zprostředkování je poměrně náročným procesem, který alespoň v mých očích skýtá záruky, že se dítěti od osoby absolvující zprostředkování dostane řádné péče. Z toho důvodu souhlasím s Novotnou, že pokud by výše uvedený proces zprostředkování probíhal i u osob příbuzných nebo dítěti blízkých, tak by se zkvalitnil výkon pěstounské péče.²⁴

Z důvodu absence zprostředkování PPP se někdy označuje tato podoba pěstounské péče jako „nezprostředkovaná pěstounská péče“, kterou Úřad práce České republiky vymezuje jako *„pěstounskou péči, kdy je dítě v osobní péči osoby příbuzné nebo blízké, případně si pěstoun sám dítě vybral a požádal o jeho svěření do pěstounské péče. V těchto případech krajský úřad nerozhodoval o zařazení žadatele do příslušné evidence, a především nedošlo k napárování pěstouna ke zcela neznámému dítěti a vystavení oznámení o vhodnosti pěstouna ke konkrétnímu dítěti“*.²⁵

V této souvislosti se nepochybně nabízí otázka, proč v případě PPP k zprostředkování nedochází. Důvodová zpráva k výše citovanému ustanovení uvádí, že zprostředkování u PPP by bylo bezpředmětné, neboť k vyhledání dětí a pěstounů již dojít nemusí,²⁶ což je v zásadě pravdivé tvrzení, neboť se v případě PPP bude jednat o osobu, která má k dítěti přímý či zprostředkovaný vztah (viz pojednání výše o osobě příbuzné nebo dítěti blízké), nicméně toto tvrzení opomíjí, že v rámci zprostředkování se realizuje i výše popsané odborné posouzení žadatele, které je způsobilé poskytnout závěr o tom, zda je osoba příbuzná nebo dítěti blízká schopna poskytnout dlouhodobou řádnou péči, resp. zda-li je taková osoba připravena na to stát se pěstounem. Ke vzniku PPP proto postačuje, aby osoba příbuzná nebo dítěti blízká bez posudku prokazujícího vhodnost žadatele stát se pěstounem, který vydává krajský úřad, podala návrh na svěření dítěte do pěstounské péče soudu, a pokud tento soud neusoudí, že by taková pěstounská péče nebyla v souladu s nejlepším zájmem dítěte, což soud při absenci posudku

²⁴ NOVOTNÁ, Věra. Proč je revize pěstounské péče potřeba?, 1. část. *Právo a rodina* [online databáze], 2019, č. 4 [cit. 27. srpna 2022]. Dostupné z: [databáze aspi.cz](#).

²⁵ Úřad Práce České republiky. *Dávky pěstounské péče a zaopatřovací příspěvky (od 1.1.2022)* [online]. Úřad práce České republiky, 17. prosince 2021 [cit. 27. srpna 2022]. Dostupné z: <https://www.uradprace.cz/web/cz/davky-pestounske-pece-a-zaopatrovaci-prispevky1>.

²⁶ Důvodová zpráva k ZSPOD, zvláštní část (ust. § 20 ZSPOD) [online databáze]. Vláda ČR, 27. února 2013 [cit. 15. srpna 2022]. Dostupné z: [databáze beck-online.cz](#).

zjistí jen s obtížemi, takové žádosti vyhová, neboť osobu příbuznou nebo dítěti blízkou, která se ujala osobní péče o dítě, dle ust. § 962 odst. 2 OZ, má upřednostnit.

Domnívám se, že při přijímání právní úpravy PPP, v rámci které se upustilo od požadavku zprostředkování, se vycházelo pouze z pohledu, že osoba příbuzná či dítěti blízká má k dítěti nebo rodičům dítěte vztah, ze kterého se sice dá presumovat zájem takové osoby na blahu dítěte, avšak zákonodárce již zřejmě neuvažoval nad tím, že takový úsudek musí být prověřen naplněním dalšího předpokladu, který by způsobilost k poskytnutí řádné péče prokazoval. K opominutí takové úvahy zákonodárcem mě vede strohé odůvodnění již výše zmiňované důvodové zprávy k ZSPOD, byť věřím, že zákonodárce byl při přijímání právní úpravy veden snahou pomoci dětem, které náhradní rodinnou péči potřebují. Nedomnívám se však, že při absenci zprostředkování PPP, či alternativy zprostředkování účinná právní úprava zaručuje blaho dítěte ve smyslu ust. § 5 ZSPOD, neboť jak píše Novotná *„příbuzenství či blízkost dítěti nebo rodině by nemělo být téměř jediným hlediskem pro svěření dítěte těmto osobám do pěstounské péče (babička s podprůměrným IQ, která tvrdí, že vychovala svých 5 dětí, tak proč by nemohla mít vnuky svěřené do pěstounské péče, přitom její děti svoje děti nevychovávají a ponechávají je právě u této babičky)“*.²⁷

Zároveň je vhodné odkázat na komentář Skorušové, která upozorňuje, že v situaci, kdy příbuzný žádá o svěření dítěte do pěstounské péče, a není dostatečně prověřen v rámci odborného posouzení pro účely zprostředkování, může dojít k zanedbání či týrání svěřeného dítěte.²⁸ Příkladem, kdy PPP primárně z důvodu absence zprostředkování selhala, je v minulých letech medializovaný případ. V tomto případě byla pěstounce svěřena do pěstounské péče její dvouletá neteř. Pěstounka však v minulosti porodila s různými muži sedm dětí, ale o žádné z nich se nikdy nestarala, a z toho důvodu její děti skončily v náhradní rodinné péči. Tato pěstounka navíc v době svěření dítěte do pěstounské péče trpěla smíšenou poruchou osobnosti a její IQ se ocitalo těsně nad hranicí mentální retardace. Pěstounka v průběhu výkonu pěstounské péče fyzicky týrala svěřenou neteř tím způsobem, že s neteří pravidelně „třásla“, bila ji, a nakonec ji několikrát koženým páskem s kovovou přezkou udeřila po hlavě. Neteř

²⁷ NOVOTNÁ, Věra. Co by se mělo v pěstounské péči změnit. *Právo a rodina (Wolters Kluwer)* [online databáze], 2016, č. 3 [cit. 27. srpna 2022]. Dostupné z: databáze aspi.cz.

²⁸ SKORUŠOVÁ, Lucie. In: ROGALEWICZOVÁ, Romana a kol. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, 187 s.

na základě zmíněných úderů do hlavy po několika dnech zemřela. Pěstounka byla za své jednání soudem pravomocně odsouzena k trestu odnětí svobody v trvání devíti let.²⁹

Troufám si tvrdit, že kdyby byla pěstounka odborně posouzena pro účely zprostředkování před svěřením neteře do její pěstounské péče, nemohlo k výše popsané situaci dojít, neboť by byla odborníky diagnostikována psychická porucha a vyhodnocena nevhodnost pro vznik pěstounské péče.

Dalším příkladem, kdy PPP neměla být soudem schválena, je opět medializovaný případ, kdy pěstounce bylo svěřeno do pěstounské péče vnouče, ačkoli se v minulosti nebyla schopna postarat o svých sedm dětí, které v důsledky absence řádné péče pěstounky musely vyrůstat v dětském domově. V rámci tohoto případu bylo opět rozhodováno pouze s odkazem na ustanovení OZ, které uvádí, že osoba příbuzná nebo dítěti blízká má při rozhodování o pěstounské péči přednost před ostatními zájemci.³⁰

U výše uvedeného případu se mi zdá, že se prokazuje nekonzistentnost právní úpravy OZ s právní úpravou ZSPOD, konkrétně, že ust. § 962 odst. 2 OZ, které pro soud rozhodující o PPP stanovuje možnost vyloučit tuto PPP v případě, že by to nebylo v souladu se zájmy dítěte, je nekonzistentní s ust. § 20 an. ZSPOD. V situaci, kdy nedochází ve smyslu ZSPOD k zprostředkování nebo alternativy zprostředkování, soud nemá k dispozici výsledky odborného posouzení pro účely takového zprostředkování, proto soud nemůže dostatečně vyhodnotit, zda-li je svěřením dítěte do PPP v souladu se zájmy tohoto dítěte, a žádosti osoby příbuzné nebo dítěti blízké bez ohledu na její bližší zkoumání pravděpodobně vyhoví, protože soud má zákonem stanovenou povinnost takovou pěstounskou péči upřednostnit. Takový postup je však zcela v rozporu se smyslem pěstounské péče, neboť se tímto postupem nijak neřeší situace, kdy u dítěte vznikne potřeba náhradní rodinné péče. Naopak se tímto postupem riskuje, že bude dítěti poskytnuta zcela nedostatečná péče a výchova, která ho může do budoucna poznamenat natolik, že bude vést nemravný život či u něj mohou vzniknout psychické poruchy, které mu budou život komplikovat.

²⁹ BÍLÁ, Valentýna, KARÁSKOVÁ, Ivana. *Týraná holčička měla zlomenou čelist, pěstounka ji udeřila opaskem* [online]. iDNES.cz, 7. března 2018 [cit. 28. srpna 2022]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/plzen/zpravy/tyrani-pestounka-rokycany-dite-obzaloba-krvaceni-mozek-statni-zastupce-pece.A180307_095636_plzen-zpravy_vb.

³⁰ ENDRŠTOVÁ, Michaela. *Sedm jejích dětí skončilo v „děčáku“, přesto soud ženě svěřil vnuka do péče* [online]. iDNES.cz, 16. dubna 2018 [cit. 28. srpna 2022]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/pestounska-pece-pribuzni-pestouni-dite-ospod-soud.A180411_115626_domaci_nub.

Pro znázornění, že je problematika absence zprostředkování u PPP závažný problém, může sloužit statistika uvedena v Ročním výkazu o výkonu sociálně-právní ochrany dětí za rok 2021, která uvádí, že do pěstounské péče bylo za rok 2021 svěřeno 1656 dětí a z toho 1158 dětí bylo svěřeno do péče osob příbuzných nebo dítěti blízkých, tedy zhruba 70 % dětí bylo svěřeno do PPP bez toho, aniž by proběhlo zprostředkování.³¹ Domnívám se, že v takové situaci je nezbytné, aby došlo k nárůstu požadavků na osobu příbuznou nebo dítěti blízkou, které budou zvyšovat pravděpodobnost, že pěstounská péče bude plnit svůj účel a svěřenému dítěti se v průběhu jejího trvání dostane řádné péče.

2.2 Řešení problematického aspektu

S ohledem na výše uvedené vyplývá, že v účinné právní úpravě PPP se nachází problematický aspekt. V subkapitolách níže se pokusím nabídnout výklad, resp. řešení, které by bylo způsobilé výše uvedený problematický aspekt PPP eliminovat a účel pěstounské péče zachovat.

2.2.1 Zvýšení informovanosti

Domnívám se, že u výše uvedeného problematického aspektu PPP by mělo primárně dojít u osob příbuzných nebo dítěti blízkých ke zvýšení informovanosti ohledně institutu pěstounské péče, zejména aby dostatečné informace měly v časovém úseku od vzniku potřeby náhradní rodinné péče pro dítě do okamžiku podání návrhu na svěřením dítěte do pěstounské péče. Jsem si vědom toho, že se nejedná o právní řešení, přesto však považuji za nutné i toto mimoprávní řešení uvést, neboť se dle mého názoru jedná o první krok k tomu, aby se problémům v oblasti PPP předcházelo. Zároveň podotýkám, že si uvědomuji, že i v tuto chvíli jsou základní informace o pěstounské péči široké veřejnosti k dispozici, proto zdůrazňuji, že je potřeba informovanost zvýšit, nikoli že je třeba informace nově zavést.

Na základě jednoduché úvahy, že osoby příbuzné nebo dítěti blízké nemusí v rámci účinné právní úpravy splňovat žádné zvláštní požadavky pro to, aby se staly pěstouny, vyplývá, že tyto osoby nejsou ničím motivovány k tomu, aby si podrobnější informace o pěstounské péči zjišťovaly, neboť mají vysokou pravděpodobnost, že jim dítě do pěstounské péče bude soudem

³¹ Ministerstvo práce a sociálních věcí. *Roční výkaz o výkonu sociálně právní ochrany dětí za rok 2021* [online]. Ministerstvo práce a sociálních věcí, 1. října 2020 [cit. 30. srpna 2022] Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/statistiky-1>.

svěřeno. Dle mého názoru se tedy taková neinformovanost osob příbuzných nebo dítěti blízkých nedá považovat za jejich zásadní pochybení, když nemají reálnou motivaci, aby vynaložily úsilí k zjišťování těchto informací. Zároveň je důležité upozornit, že vznik potřeby náhradní rodinné péče pro dítě, resp. negativní důsledky této nastalé události v rodině dítěte se budou v mnoha případech přímo dotýkat i těchto osob, protože k dítěti mají přímý či zprostředkovaný osobní vztah. Osoby příbuzné nebo dítěti blízké mohou tedy při podávání návrhu na svěření dítěte do pěstounské péče jednat v silném rozrušení a v rychlém sledu událostí, kdy si osoba příbuzná nebo dítěti blízká neuvědomí veškeré aspekty pěstounské péče, které tento komplikovaný institut skýtá, kupříkladu může mít zkreslenou představu, že se vznikem pěstounské péče se stává rodičem dítěte nebo jí z jejího vzniku neplynou žádné zásadní povinnosti. Z toho důvodu se domnívám, že by vyšší informovaností osob, které by spadaly do skupiny osob příbuzných nebo dítěti blízkých, bylo možné redukovat počet konečných zájemců o pěstounskou péči, kteří návrh na svěření dítěte do své pěstounské péče soudu podají, neboť by na základě získaných „reálných poznatků“ o pěstounské péči mohly tyto osoby veškeré aspekty pěstounské péče uvážit a dojít k vlastnímu rozhodnutí, zda by byly schopny plnit všechny povinnosti z pěstounské péče vyplývající a dítěti řádnou péči poskytnout. Aspekt vlastního rozhodnutí osoby příbuzné nebo dítěti blízké přitom pokládám za velice důležitý, neboť jednak ke vzniku pěstounské péče je v jakémkoli případě zapotřebí dobrovolného projevu vůle osoby, jež má zájem stát se pěstounem dítěte, proto je žádoucí, aby dobrovolný projev vůle osoby byl činěn na základě posouzení všech okolností, se kterými se tato osoba měla možnost podrobně a „snadno“ seznámit, jednak se jedná o nejjednodušší způsob, jak z okruhu potenciálních pěstounů vyřadit osoby, které by se podle vlastního uvážení, které je v konečném důsledku nejdůležitější, pěstounem stát neměly. Vyšší informovanosti se bezpochyby dá dosáhnout intenzivnější popularizací pěstounské péče prostřednictvím hromadných sdělovacích prostředků v podobě „naučných videí na internetu“, televizních pořadů, tištěných článků v novinách a časopisech, apod.

2.2.2 Analogické použití právní úpravy zprostředkování

Jednou z možností pro vyřešení problematického aspektu PPP by mohlo být analogické použití právní úpravy zprostředkování. Jak jsem výše již několikrát zmínil, tak se nedomnívám, že pouhé příbuzenství určité osoby k dítěti, resp. k jeho rodičům zaručuje jistotu, že bude dítěti takovou osobou poskytována řádná péče. S ohledem na existenci právní úpravy zprostředkování u „zprostředkované pěstounské péče“ a výše popsany konkrétní postup při

samotném zprostředkování nenacházím na základě objektivně teleologického výkladu zprostředkování rozumné vysvětlení pro to, že v účinné právní úpravě dochází k rozdílným předpokladům pro vznik pěstounské péče. Smysl v zprostředkování nacházím v tom, že se jím má předejít nebezpečí, že po vzniku pěstounské péče nebude dítěti poskytována řádná péče, přičemž na základě výše uvedených příkladů je patrné, že i v případě PPP může dojít k neposkytování řádné péče, k čemuž dochází primárně z toho důvodu, že k samotnému zprostředkování nedochází a o osobě pěstouna soudy nemají při vzniku pěstounské péče dostatečné informace, proto nemohou posoudit, zda je taková osoba způsobilá být pěstounem. Z toho důvodu se domnívám, že taková právní úprava je v rozporu s požadavkem, aby stejné bylo posuzováno stejně, nestejné nestejně podle povahy své různosti. Za použití argumentu a simili tedy docházím k závěru, že pro zachování hodnotové bezrozpornosti právního řádu je nutné i v případě PPP užít institut zprostředkování.

2.2.3 Předpěstounská péče

Další možnou variantou, která by mohla pomoci k tomu, aby v průběhu PPP byla dítěti poskytována řádná péče, je institut předpěstounské péče. Ze statistiky obsažené v Ročním výkazu o výkonu sociálně právní ochrany dětí za rok 2021 vyplývá, že se předpěstounská péče u osob příbuzných nebo dítěti blízkých realizovala pouze v 51 případech. Porovnáme-li to s výše uvedeným údajem, kolik dětí bylo za rok 2021 svěřeno do PPP, zjistíme, že se institut předpěstounské péče v případě PPP téměř nevyužívá. Přitom smyslem předpěstounské péče je navázání, resp. prohloubení „vztahu“ mezi zájemcem o pěstounskou péči a dítětem, po jejímž uplynutí je možné posoudit, zda by taková pěstounská péče mohla fungovat. O předpěstounské péči je možné rozhodnout i jako o předběžném opatření, jsou-li pro takové rozhodnutí soudu splněny podmínky.

Nevyužívání tohoto institutu má ale i ekonomické důsledky. Novotná kupříkladu uvádí, že existují soudy, které možnosti rozhodnout o předpěstounské péči předběžným opatřením nevyužívají, čímž dochází k tomu, že osoby podávající návrh na svěřeni dětí do pěstounské péče pečují o děti pouze na své vlastní náklady, což může v době, kdy o děti pečují, způsobit finanční problémy těchto navrhovatelů. Novotná dále uvádí, že soud může těmto osobám

přiznat dávky pěstounské péče zpětně, avšak to již nemusí docílit nápravu vzniklých problémů, které absencí podpory ze strany státu mohly rodině vzniknout.³²

Dle ust. § 963 OZ rozhoduje o předpěstounské péči soud v případě, kdy chce u zájemců o pěstounskou péči ověřit, zda-li by pěstounská péče ve vztahu k dítěti mohla fungovat. Skutečnost, že o předpěstounské péči rozhoduje soud, představuje změnu oproti původní právní úpravě, kde o ní rozhodoval OSPOD.³³ Soudu je navíc ponecháno na úvaze, zda institut předpěstounské péče využije a na jak dlouhou dobu ji stanoví.³⁴ V ust. § 963 OZ, je stanovena povinnost soudu, aby nad průběhem a úspěšností předpěstounské péče vykonával dohled. Soud tedy může v souladu s ust. § 969 OZ v průběhu výkonu předpěstounské péče takovou péči měnit či zrušit.

Neprovádí-li se v rámci PPP zprostředkování s odborným posouzením osoby žadatele o pěstounskou péči, nabízí se alternativní řešení tohoto nedostatku právě institutem předpěstounské péče, neboť na základě jejího vyhodnocení bude mít soud k dispozici dostatečné množství informací, zda žadatel skýtá záruky řádné péče o dítě, zda byla dítěti ze strany žadatele po dobu trvání předpěstounské péče poskytována řádná péče a zda mezi dítětem a žadatelem vznikl, či se prohloubil osobní vztah.

Co se týče osob, které o dítě již před vznikem potřeby náhradní rodinné péče společně s rodiči tohoto dítěte pečují, tak v tomto případě se domnívám, že v případě, kdy bude dostatečným způsobem prokázáno, že se taková osoba na výchově dítěte podílela, dítě si na péči od takové osoby navyklo a mezi dítětem a touto osobou existuje blízký vztah, není zapotřebí užití předpěstounské péče. V takovém případě si myslím, že by pro takovou osobu bylo dostačující, aby u ní v případě potřeby došlo k sociálnímu šetření ve smyslu subkapitoly níže.

2.2.4 Sociální šetření

Další institut, na který účinná právní úprava myslí a kterým by bylo možné předejít problematickému aspektu PPP, a to v časovém úseku, kdy osoba příbuzná nebo dítěti blízká podala návrh na svěřeni dítěte do své PPP, avšak k soudnímu rozhodnutí o svěřeni dítěte do péče této osoby ještě nedošlo, je sociální šetření ve smyslu ust. § 52 ZSPOD, které provádí OSPOD. Jak jsem výše uvedl, k upřednostnění osoby příbuzné nebo dítěti blízké dojde pouze

³² NOVOTNÁ, Věra. Proč je revize...

³³ BARTONÍČKOVÁ, Irena. In: PETROV, Jan a kol. *Občanský zákoník*. 2. vydání (1. aktualizace) [online databáze]. Praha: C. H. Beck, 2022, § 963 [cit. 2. září 2022]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

³⁴ ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Občanský zákoník: Komentář...*, 696 s.

tehdy, pokud tato osoba o dítě již v době podání návrhu osobně pečuje. Proto je dle mého názoru vhodné, aby pro posouzení skutečnosti, zda se dítěti dostává od osoby příbuzné nebo dítěti blízké řádné péče, pracovníci OSPOD zjistili, v jakých sociálních podmínkách dítě žije a jak se chová, což právě institut sociálního šetření umožňuje.

Sociálním šetřením konkrétně rozumíme dle ust. § 52 ZSPOD činnost OSPOD, při které mají pracovníci OSPOD příležitost se seznámit s přirozeným prostředím dítěte, v němž dítě vyrůstá, a na základě toho posoudit, zda je dítěti poskytována řádná péče, v jakých sociálních podmínkách dítě žije, apod. Vedle toho má OSPOD oprávnění zjišťovat ve škole dítěte, v zaměstnání, v zařízení poskytovatele zdravotních služeb či jiném prostředí, kde se dítě zdržuje, jak osoby odpovědné za výchovu o toto dítě pečují. Sociální šetření představuje jednu z taxativně stanovených výjimek, kdy je možné porušit právo na soukromí ve smyslu čl. 7 LZPS, právo na ochranu před nedovoleným zásahem do rodinného života dle čl. 10 odst. 2 LZPS a právo na nedotknutelnost obydlí dle čl. 12 odst. 1 LZPS. Komentářová literatura uvádí, že není shoda na tom, zda mají být návštěvy pracovníků OSPOD při výkonu sociálního šetření předem dotčeným osobám hlášeny, či nikoli.³⁵

Provést sociální šetření je možné na základě vlastního rozhodnutí OSPOD, a to v případech, kdy vzniknou důvody pro sociálně-právní ochranu dětí ve smyslu ust. § 6 ZSPOD. Důvod pro provedení sociálního šetření nastane zejména v situaci, kdy dítěti zemřeli rodiče, případně rodiče dítěte neplní povinnosti plynoucí z rodičovské odpovědnosti, nebo nevykonávají nebo zneužívají práva plynoucí z rodičovské odpovědnosti.³⁶ O důvodech pro provedení sociálního šetření se OSPOD nejčastěji dozví na základě podnětu třetí osoby, pokud mu taková potřeba nevyplývala již z jeho vlastní činnosti. V praxi se však často vyskytují i takové případy, kdy OSPOD provádí sociální šetření v rámci řízení ve věcech péče soudu o nezletilé (do kterého se řadí i rozhodování o pěstounské péči), kde OSPOD zastupuje dítě jako kolizní opatrovník v souladu s ust. § 469 odst. 1 ZŘS. Takové sociální šetření pak mnohdy provádí na základě autoritativní výzvy soudu, ve které je OSPOD uložena povinnost provést sociální šetření u dítěte, o jehož svěřením do pěstounské péče se rozhoduje.³⁷ Takový postup však nemá oporu v zákoně a komentářová literatura dokonce uvádí, že se v takových případech jedná

³⁵ ROGALEWICZOVÁ, Romana. In: ROGALEWICZOVÁ, Romana a kol. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, 596 s.

³⁶ Ust. § 6 odst. 1 a) ZSPOD.

³⁷ KRÍSTEK, Adam. In: HOVORKA, Daniel a kol. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí: Komentář* [online databáze]. Praha: Wolters Kluwer, 2020, [cit. 8. prosince 2022]. Dostupné z: [databáze aspi.cz](#).

o exces protiústavního rozměru.³⁸ Pokud soud takový postup zvolí, dochází k porušování dělby moci, neboť moc soudní neoprávněně zasahuje do činnosti správního orgánu (kterým OSPOD je), jenž je součástí moci výkonné. Civilní soudy se při výzvě o provedení sociálního šetření opírají o ust. § 128 OSŘ, které je však tímto způsobem neoprávněně extenzivně rozšiřováno. Komentářová literatura k citovanému ustanovení konkrétně uvádí, že „*toto ustanovení však není ustanovením upravujícím působnost jiných – správních – orgánů, k opatřování nějakých důkazů pro potřeby soudu či k provádění nějakých jiných úkonů*“.³⁹

Na druhou stranu ust. § 128 OSŘ je možné ze strany soudu užít v případě, kdy OSPOD již má k dispozici zprávu z provedeného sociálního šetření, neboť OSPOD tímto postupem není soudem nucen k samotnému vykonání sociálního šetření, ale „pouze“ k poskytnutí výsledné zprávy z provedeného sociálního šetření. Tato zpráva pak představuje důkazní prostředek, který je v OSŘ explicitně uveden, a může mít relevantní význam pro řízení a rozhodnutí soudu ve smyslu citovaného ustanovení, neboť na základě této zprávy má soud k dispozici informace, které se týkají kvality péče poskytované dítěti, a proto mu může významně pomoci ohledně rozhodnutí o svěření, resp. nesvěření dítěte do péče navrhovatele. Pokud by soud autoritativně OSPOD nutil k provedení šetření, nabízí se též úvaha, zda tímto není obcházen OSŘ, podle kterého fakticky soud požaduje od OSPOD ohledání, k jehož provedení má však pravomoc on sám.

Zároveň institut sociálního šetření souvisí s výše uvedeným institutem předpěstounské péče, neboť ust. § 19 odst. 4 ZSPOD výslovně stanovuje povinnost, aby zaměstnanci ORP, v jehož působnosti osoby odpovědně za výchovu žijí, jednou za tři měsíce v období prvních šesti měsíců předpěstounské péče rodinu navštěvovali a prováděli sociální šetření. Touto zákonem stanovenou povinností se řeší výše uvedený problém, že soud nemá pravomoc nařídít OSPOD provedení sociálního šetření, ale může si od OSPOD vyžádat zprávu z provedeného sociálního šetření a dozvědět se, jakým způsobem předpěstounská péče probíhala.

Domnívám se však, že není nezbytné, aby sociální šetření bylo provedeno vždy pouze v případě probíhající předpěstounské péče, a to zejména v případech, kdy se navrhovatel o svěření dítěte do své pěstounské péče na péči o toto dítě podílel již v době před vznikem potřeby náhradní rodinné péče. V takovém případě by měl OSPOD v nejlepším zájmu dítěte sociální šetření z vlastní iniciativy vždy provést, aby získal alespoň nějaké informace

³⁸ KRÍSTEK, Adam. *Zákon o sociálně-právní...* [cit. 8. prosince 2022]. Dostupné z: databáze aspi.cz.

³⁹ Tamtéž.

o navrhovateli na svěření dítěte do své pěstounské péče, které mohou soudu jako důkazní prostředek následně pomoci v rozhodnutí, zda by taková pěstounská péče mohla fungovat, či nikoli.

Z výše uvedených důvodů si myslím, že v nynější situaci, kdy nedochází k zprostředkování, se využití sociálního šetření ve spojitosti s předpěstounskou péčí, ale i bez ohledu na ni ve fázi rozhodování soudu o vzniku pěstounské péče jeví jako žádoucí. Nespornou výhodou sociálního šetření je možnost sankcionování osob odpovědných za výchovu dítěte, pokud OSPOD neposkytnou potřebnou součinnost, aby sociální šetření mohlo být provedeno. Dle ust. § 53 odst. 2 písm. a) ZSPOD, ust. § 53 odst. 3 ZSPOD ve spojení s ust. § 53 odst. 5 ZSPOD je možné těmto osobám při neposkytování potřebné součinnosti uložit ze strany OSPOD pořádkovou pokutu v maximální výši 20.000 Kč, a to i opakovaně.

3. Rozhodování o podstatných záležitostech dítěte

Z předchozích dvou kapitol vyplynulo, že je nezbytné rozlišovat institut pěstounské péče od rodičovství, resp. od institutu osvojení, což uvádí i důvodová zpráva k ust. § 960 odst. 1 OZ⁴⁰. Rodičům dítěte svěřeného do pěstounské péče z toho důvodu zůstává dle výše citovaného ustanovení ve vztahu k tomuto jejich dítěti rodičovská odpovědnost, avšak ta je omezena v tom rozsahu, v jakém jsou pěstounovi přiznána práva a povinnosti, které by rodičům jinak z důvodu trvání plné rodičovské odpovědnosti náležely. Rodičovská odpovědnost v souladu s ust. § 858 OZ zahrnuje následující práva a povinnosti: péče o dítě, ochrana dítěte, udržování osobního styku s dítětem, zajištění výchovy a vzdělání dítěte, určení místa bydliště dítěte, zastupování a spravování jmění dítěte.

Z výše uvedeného vyplývá, že právní mocí rozhodnutí soudu o svěření dítěte do pěstounské péče dochází ze zákona k omezení rodičovské odpovědnosti, a to minimálně v rozsahu osobní péče o dítě a rozhodování o běžných záležitostech dítěte včetně záležitostí majetkových.⁴¹ Pěstounovi rozhodnutím soudu o svěření dítěte do jeho pěstounské péče nevzniká rodičovská odpovědnost, na druhou stranu za tím účelem, aby mohl naplnit účel pěstounské péče, kterým je zajištění řádné péče o dítě, o které se z různých důvodů nemohou starat jeho rodiče či poručník, mu jsou soudním rozhodnutím svěřena některá práva a povinnosti, jež jsou součástí rodičovské odpovědnosti.

V souvislosti s výše zmíněnou rodičovskou odpovědností je nutné zmínit ust. § 966 odst. 2 OZ. Toto ustanovení konkretizuje, která práva po rozhodnutí soudu o svěření dítěte do pěstounské péče pěstounovi vznikají, a zároveň, o která práva rodiče dítěte tímto rozhodnutím přichází. Na základě tohoto ustanovení má pěstoun oprávnění, ale zároveň i povinnost rozhodovat toliko o běžných záležitostech dítěte, v těchto ho zastupovat a spravovat jeho jmění. Stejně ustanovení dále stanovuje povinnost pro pěstouna, aby o podstatných záležitostech informoval rodiče dítěte, kterým zůstává oprávnění (není-li soudem stanoveno jinak) z titulu rodičovské odpovědnosti o těchto záležitostech rozhodovat. Zde však dochází

⁴⁰ Důvodová zpráva k OZ, zvláštní část (ust. § 954 OZ) [online databáze]. Vláda ČR, 3. února 2012 [cit. 10. prosince 2022]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

⁴¹ KRÍSTEK, Adam. Postavení pěstouna při realizaci povinností a práv nevyplyvajících ze zákona, ale z rozhodnutí soudu. *Právo a rodina* [online databáze], 2020, č. 1 [cit. 10. prosince 2022]. Dostupné z: databáze aspi.cz.

k zásadnímu problému, a to že OZ a ZSPOD jednoznačně nevymezují, co se za běžné, resp. podstatné záležitosti považuje.

Matyšková konkrétně uvádí, že definici běžné záležitosti v OZ ani v ZSPOD nenajdeme, avšak v ust. § 877 odst. 2 OZ se nachází definice „významné záležitosti“,⁴² jež je vymezena tak, že „za významnou záležitost se považují zejména nikoli běžné léčebné a obdobné zákroky, určení místa bydliště a volba vzdělání nebo pracovního uplatnění dítěte“. Matyšková dále podotýká, že odborná literatura k významným záležitostem řadí i volbu náboženského vyznání.⁴³ Z citovaného ustanovení vyplývá, že zákonodárce užil pro vymezení pojmu „významná záležitost“ demonstrativního výčtu příkladů, kdy se jedná o podstatnou záležitost ve smyslu ust. § 966 odst. 2 OZ. Domnívám se, že samotná rozdílná terminologie v OZ (podstatná X významná záležitost) vyvolává ohledně podstatných záležitostí dítěte zmatečnost. Pro různé označení nikoli běžných záležitostí dítěte nenacházím rozumný důvod a pro právní laiky, kteří uvažují nad podáním návrhu na svěření dítěte do své pěstounské péče, nemusí být po seznámení se s právní úpravou pěstounské péče na první pohled zřejmé, o jakých nikoli běžných záležitostech mají povinnost informovat rodiče dítěte. Z důvodu lepší přehlednosti a srozumitelnosti budu v této práci dále používat pouze jednotný termín nikoli běžné záležitosti dítěte, a to termín „podstatná záležitost“.

Jak z výše uvedeného vyplývá, demonstrativní výčet ust. § 877 odst. 2 OZ dává prostor pro judikaturu a odbornou literaturu, aby se zabývaly situacemi, kdy se jedná, resp. nejedná o podstatnou záležitost dítěte. Ze subkapitol níže vyplývá, že se judikatura⁴⁴ i odborná literatura⁴⁵ této problematice věnují, nicméně i tak nezmiňují a neřeší (ani nemohou) všechny potenciální situace, které mohou v rámci této problematiky nastat, a zůstává otázkou, zda lze se všemi jejich závěry souhlasit.

V souvislosti s výše uvedeným problémem je stále nutné myslet na okolnost, že v průběhu pěstounské péče má být sledován nejlepší zájem dítěte. Pokud však není postaveno najisto, o kterých záležitostech dítěte rozhoduje pěstoun, resp. rodiče dítěte, vzniká nebezpečí ohrožení práv a oprávněných zájmů všech subjektů, kterých se pěstounská péče týká. Na jedné straně totiž dochází k ohrožení práv pěstouna, který v určitých záležitostech, jež by dle mého

⁴² MATYŠKOVÁ, Linda. Práva a povinnosti pěstouna na základě § 966 odst. 1 a 2 občanského zákoníku. *Právo a rodina (Wolters Kluwer)* [online databáze], 2020, č. 4 [cit. 8. ledna 2023]. Dostupné z: databáze aspi.cz.

⁴³ Tamtéž.

⁴⁴ Např. Usnesení Ústavního soudu ze dne 9. srpna 2016, sp. zn. II. ÚS 1710/16.

⁴⁵ Např. KRÍSTEK, Adam. Postavení pěstouna při...

názoru, případně názoru odborníků, neměly být považovány za podstatné (tedy by měl mít oprávnění o nich rozhodovat sám), musí informovat rodiče dítěte a vyčkat, zda-li rodiče dítěte mu souhlas dají, či nikoli. Na druhé straně rodiče dítěte mohou být ohroženi na svých právech vyplývajících z jejich rodičovské odpovědnosti v tom, že některá záležitost dítěte, jež by měla být považována za podstatnou, je kvalifikována jako záležitost běžná, o které jim s ohledem na trvání pěstounské péče nepřísluší rozhodovat. Subjekt, který je však nejvíce ohrožen na svých právech z důvodu nejasností ohledně podstatných záležitostí dítěte, je nakonec samotné dítě, neboť o jeho záležitostech pěstoun a rodiče rozhodují a toto dítě musí vyčkat okamžiku, kdy bude oprávněnou osobou o dané záležitosti rozhodnuto, přičemž kvůli nejasnostem v této oblasti může v určitých případech dojít i k prodlení (k tomu viz níže) či se dítě může stát objektem nevraživosti pěstouna a rodičů. Z výše uvedených důvodů považuji za důležité, abych se v této práci podstatnými záležitostmi dítěte blíže zabýval a nabídl výklad, který by při sledování smyslu a účelu rozhodování o podstatných záležitostech mohl obstát.

3.1 Určení místa bydliště

Demonstrativní výčet ust. § 877 odst. 2 OZ mezi podstatné záležitosti dítěte explicitně řadí „*určení místa bydliště*“. V obecné rovině nemám žádný důvod pochybovat o tom, že určení místa bydliště je nikoli běžnou záležitostí dítěte, ale na druhou stranu se domnívám, že je v této oblasti nezbytné reflektovat různé situace, za kterých ke změně místa bydliště dochází. Konkrétně si myslím, že je nezbytné v souvislosti s určením místa bydliště rozlišovat situaci, kdy ke změně bydliště bezprostředně dochází po rozhodnutí soudu o svěřeni dítěte do pěstounské péče, a situaci, kdy se pěstoun po uplynutí určitého času od rozhodnutí soudu o svěřeni dítěte do pěstounské péče rozhodne bydliště dítěte změnit.

V prvním případě, kdy soud rozhodl o svěřeni dítěte do pěstounské péče, již Ústavní soud ve svém usnesení⁴⁶ dovodil, a to na základě jeho odkazu na komentář⁴⁷, že rozhodnutím soudu o svěřeni dítěte do pěstounské péče fakticky dochází ke změně bydliště dítěte, jelikož „*dítě následuje pěstouna do jeho bydliště*“⁴⁸. Stejný závěr vyplývá i z rodinněprávního sympozia, kde se odborníci sice zabývají situací, kdy je dítě soudem svěřeno do péče jednoho

⁴⁶ Usnesení Ústavního soudu ze dne 9. srpna 2016, sp. zn. II. ÚS 1710/16.

⁴⁷ WESTPHALOVÁ, Lenka. In: HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, 1288 s.

⁴⁸ Tamtéž.

z rodičů, ale tento závěr se dá analogicky použít i pro rozhodnutí soudu o svěřeni dítěte do pěstounské péče. Závěr rodinněprávního sympozia zní konkrétně tak, že „jestliže (pozn. soud) rozhodne o svěřeni dítěte do individuální péče jednoho z rodičů, je zřejmé, že v tomto rozhodnutí je určeno i bydliště dítěte v okamžiku, kdy soud o svěřeni do péče rozhodoval“.⁴⁹ S takovým názorem zcela souhlasím, protože kdyby v tomto případě zůstalo určení bydliště podstatnou záležitostí dítěte a pěstoun by potřeboval souhlas rodičů dítěte k tomu, aby se dítěti změnilo bydliště, nemohl by pěstoun začít plnit své nově vzniklé povinnosti, tedy o dítě osobně pečovat, resp. plnění těchto povinností by bylo závislé na vůli rodičů, což by bylo kontraproduktivní ve vztahu k účelu pěstounské péče. Pěstoun k plnění svých nových povinností potřebuje, aby se dítě zdržovalo v jeho bydlišti, za které se považuje bydliště pěstouna ke dni vydání soudního rozhodnutí,⁵⁰ přičemž samotný znak „zdržování se“ na určitém místě je potom ve smyslu ust. § 858 OZ stěžejní, neboť dítě má bydliště v tom místě, kde se zdržuje a má své rodinné a sociální vazby, kam se kupříkladu řadí kamarádi dítěte, jeho mimoškolní aktivity apod.⁵¹ Odlišnou situaci však spatřuji v případě, kdy pěstoun pojme záměr změnit bydliště po uplynutí nějakého času od vzniku pěstounské péče, přičemž si myslím, že je nutné v rámci tohoto případu dále rozlišit situaci, kdy dochází k „významné změně bydliště dítěte“, a kdy nikoli. Za „významnou změnu bydliště dítěte“ je možné považovat situaci, kdy dochází nejenom ke změně místa, kde se bude dítě zdržovat, ale i ke změně rodinných a sociálních vazeb, tedy ke změně školského zařízení, místa volnočasových aktivit, poskytovatele zdravotních služeb aj.⁵² Pokud by z důvodu záměru pěstouna změnit bydliště docházelo k „významné změně bydliště dítěte“, je nutné takovou situaci vyhodnotit jako podstatnou záležitost dítěte, o které přísluší rozhodovat rodičům dítěte, neboť v životě dítěte dochází k výrazné změně, o které jsou s ohledem na trvalou rodičovskou odpovědnost oprávněni rozhodovat právě rodiče dítěte. Zároveň může v takové situaci dojít k ohrožení práv rodičů na styk s jejich dítětem, resp. ohrožení dalších práv rodičů ve vztahu k jejich dítěti. Větší vzdálenost mezi bydlištěm pěstouna a bydlištěm rodičů dítěte může totiž pro rodiče dítěte způsobit logistické komplikace při vzájemném styku s ohledem na to, že se zvyšuje časová

⁴⁹ Justiční akademie. *1. rodinněprávní symposium Justiční akademie – Protiprávní změna bydliště nezletilého dítěte jedním z jeho rodičů* [online]. Justiční akademie, 2018 [cit. 30. ledna 2023]. Dostupné z: https://www.jacz.cz/images/rodinnepravni_symposium/1_%20symposium_Protipravni_zmena_bydliste_nezletileho.pdf.

⁵⁰ WESTPHALOVÁ, Lenka. *Občanský zákoník II...*, 2. vydání..., 1152 s.

⁵¹ Justiční akademie. *1. rodinněprávní symposium...*

⁵² Tamtéž.

náročnost k tomu, aby ke styku došlo, zvyšují se náklady na dopravu, apod. Zároveň i soud při rozhodování o svěření dítěte do pěstounské péče nemohl předpokládat, že v průběhu pěstounské péče k takovému záměru ze strany pěstouna dojde, přičemž v průběhu řízení je soudu bydliště pěstouna známo, kdy i k tomuto aspektu může při svém rozhodnutí o svěření dítěte přihlídnout. Z těchto důvodů bych takovou situaci kvalifikoval, stejně jako Křístek⁵³, za podstatnou záležitost dítěte.

Pokud by nastala situace, kdy by pěstoun pojal záměr změnit bydliště v rámci stejné obce, vyvstává otázka, zda lze takovou situaci považovat za podstatnou či nikoli. Opět bude nutné rozhodovat výše uvedeným způsobem, tedy vyhodnotit, zda změnou bydliště dochází ke změně rodinných a sociálních vazeb dítěte. K této změně zásadně nebude docházet v případě menších obcí, naopak v případě větších měst k takové situaci již může dojít.⁵⁴

Z výše uvedeného vyplývá, že v situacích, kdy by ze záměru pěstouna neplynula pro dítě „významná změna bydliště“, tedy dítě by fakticky změnilo místo, kde by se zdržovalo, ale rodinné a sociální vazby by zůstaly zachovány, tak by taková situace dle mého názoru neměla být vyhodnocena jako podstatná záležitost dítěte, neboť pro dítě nedochází v jeho životě k výrazným změnám, které by ho mohly fatálním způsobem ovlivnit, soud pěstounskou péči nechal vzniknout právě s tím vědomím, že dítě má v době rozhodování o pěstounské péči takové rodinné a sociální vazby, které se změnou bydliště nemění, a rodiče dítěte v takové situaci nebudou dotčeni na svém právu stýkat se se svým dítětem.

V souvislosti s předchozím odstavcem je vhodné upozornit, že ust. § 967 OZ stanovuje pro pěstouna povinnost, aby umožnil rodičům styk s jejich dítětem, kteří na druhé straně mají na styk s jejich dítětem právo. Toto právo rodičů na styk s jejich dítětem může být soudem omezeno, avšak i tak z komentářové literatury⁵⁵ vyplývá, že pěstoun je povinen udělat maximum pro to, aby toto právo rodiče bylo naplněno, a to v té míře, v jaké je to právně možné. Z toho důvodu se domnívám, že je nezbytné, aby v případě absence souhlasu rodiče se změnou bydliště dítěte soud, který může souhlas rodiče nahradit, vyhodnotil důvodnost potřeby pěstouna změnit své bydliště, které pro dítě znamená „významnou změnu bydliště“, a tím předešel případnému záměru pěstouna znemožnit styk dítěte s jeho rodiči, a zároveň aby zkoumal, zda je změna bydliště v nejlepším zájmu dítěte. Pouze tedy na základě správného

⁵³ KRÍSTEK, Adam. Postavení pěstouna při...

⁵⁴ Justiční akademie. *I. rodinněprávní sympozium...*

⁵⁵ ZUKLÍNOVÁ, Michaela. In: DVOŘÁK, Jan a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek II, (§ 655-975)* [online databáze]. Praha: Wolters Kluwer, 2014 [cit. 12. ledna 2023]. Dostupné z: databáze aspi.cz.

posouzení záměru pěstouna ze strany soudu se dá předejít zkrácení práva rodičů na styk s jejich dítětem a zachování nejlepšího zájmu dítěte.

Ohledně práva rodičů na styk s jejich dítětem, které je v pěstounské péči, je důležité uvést judikát Ústavního soudu⁵⁶, který se týká případu, kdy se prarodiče vnučky, která byla svěřena do pěstounské péče své babičky (ze strany matky) domáhali úpravy styku s touto jejich vnučkou, což jim bylo ze strany pěstounky znemožňováno, resp. vnučka byla pěstounkou demotivována ke styku s prarodiči. Ze znaleckého posudku bylo prokázáno, že vnučka má s pěstounkou velmi pozitivní vztah a je na ni emočně fixovaná, avšak k prarodičům vykazuje úzkostné pocity a odmítá s nimi jakýkoli kontakt, k čemuž došlo právě i vlivem pěstounky. Na základě takového zjištění byly konány mezi vnučkou a prarodiči asistované kontakty, avšak od nich soudy následně ustoupily z důvodu rizika dekompenzace psychického stavu a možností hospitalizace vnučky. Prarodiče vnučky se následně s ústavní stížností obrátili na Ústavní soud z důvodu jejich namítaného zkrácení jejich ústavně zaručeného práva na respektování rodinného života, jež je konkrétně zakotveno v čl. 10 odst. 2 LZPS, a jejich práva na styk mezi dítětem a jinými osobami než rodiči dle čl. 5 odst. 1 ÚPD. Ústavní soud se následně ústavní stížností podanou prarodiči zabýval, a byť ji odmítl, přesto se k ní vyjádřil tak, že pouze z důvodu pěstounem zamezovanému kontaktu s prarodiči nelze styk s vnučkou upravit, protože bylo prokázáno, že její styk s prarodiči by se mohl významně dotknout jejího psychického zdraví. Z toho vyplývá, že rodiče dítěte sice mají právo na styk s jejich dítětem, přesto však tento styk nelze vynucovat, pokud není v souladu s nejlepším zájmem dítěte, a to i v případě, kdy je dítě k styku s rodiči pěstounem demotivováno.

S ohledem na judikát výše by soud měl již v průběhu rozhodování o svěření dítěte do pěstounské péče posoudit, zda je budoucí pěstoun schopen svým novým povinnostem z pěstounské péče dostát, konkrétně tedy jestli je schopen umožnit styk a prohlubovat sounáležitost dítěte s jeho rodiči. K tomu je nezbytné, aby měl soud k dispozici dostatek informací o budoucím pěstounovi, což je způsobilé zajistit institutem zprostředkování, resp. dalšími možnostmi uvedenými ve druhé kapitole této diplomové práce.

Z výše uvedeného pojednání o určení bydliště dítěte vyplývá, že ne každé určení bydliště dítěte je možné považovat za podstatnou záležitost dítěte, o které přísluší rozhodovat rodičům dítěte, a je nutné výše uvedené případy rozlišovat.

⁵⁶ Usnesení Ústavního soudu ze dne 1. června 2021, sp. zn. III. ÚS 944/21 (N 212/83 SbNU 369).

3.2 Volba vzdělání dítěte

Další podstatnou záležitostí dítěte, která je explicitně uvedena v ust. § 877 odst. 2 OZ, je volba vzdělání dítěte. I o této záležitosti by měli podle účinné právní úpravy rozhodovat rodiče dítěte, nikoli pěstoun, resp. pěstoun je povinen rodiče dítěte ohledně této záležitosti informovat a rodiče dítěte mají následně oprávnění posoudit, zda souhlas pěstounovi dají, či nikoli. V obecné rovině opět uznávám, že volba vzdělání dítěte je zvláště důležitou záležitostí v životě dítěte. Zároveň v podstatných znacích souhlasím s názorem Ústavního soudu uvedeném v jednom z jeho usnesení, kde projednával případ, v rámci kterého vznikl spor o to, zda má dítě nově svěřené do pěstounské péče docházet do mateřské školy tam, kam chodilo před tímto svěřením, nebo nově do mateřské školy nacházející se v obvodu bydliště pěstouna, kde má (viz výše) dítě rozhodnutím soudu ipso facto bydliště nově určené. Ústavní soud se vyjádřil, že volba vzdělání dítěte je podstatná záležitost, o které nemá být pěstoun oprávněn rozhodovat sám, tedy je povinen o takové záležitosti informovat rodiče dítěte. Teprve v případě, kdy rodiče souhlas s volbou vzdělání nedají, je pěstoun oprávněn se domáhat, aby soud nahradil souhlas rodičů dítěte. Soud je pak při rozhodování povinen zohledňovat nejlepší zájem dítěte a na základě tohoto prizmatu má rozhodnout.⁵⁷

Zcela souhlasím s tím, že volba vzdělání dítěte musí být vždy rozhodována v nejlepším zájmu dítěte a myslím si, že pokud se nejedná o případy uvedené níže, tak by pěstoun bezprostředně po vzniku pěstounské péče neměl bez ohledu na názor rodičů měnit dítěti školu, neboť změna školy může být pro dítě vedle samotného vzniku pěstounské péče dalším stresujícím faktorem.

Na druhou stranu si myslím, že je u volby vzdělání dítěte zapotřebí zohlednit i různé okolnosti. Kupříkladu v situaci, kdy by bylo dítě, které již chodí do školy, svěřeno pěstounovi, jenž má bydliště v podstatné vzdálenosti od původního bydliště dítěte (v době rozhodování o vzniku pěstounské péče), tak se dá očekávat, že dítě bude po svém svěření do pěstounské péče zároveň měnit školu, neboť potřeba dojíždění do školy dopravním prostředkem kupříkladu přes jednu hodinu jízdy je jak pro pěstouna, tak pro dítě samotné velice náročné, a v takovém případě by souhlas rodičů ke změně školy neměl být vyžadován.

Další hypotetická situace může být taková, že dítě po vzniku pěstounské péče bude nastupovat do mateřské/základní školy. V takovém případě se domnívám, že v situaci, kdy

⁵⁷ Usnesení Ústavního soudu ze dne 9. srpna 2016, sp. zn. II. ÚS 1710/16.

Ústavní soud uznává změnu bydliště dítěte v souvislosti se vznikem pěstounské péče, může tímto rozhodnutím dojít (nejedná-li se o jednu školu v obci) ke změně „spádové školy“ ve smyslu ust. § 36 odst. 5 ŠZ, kam se přednostně přijímají děti s bydlištěm v tomto obvodu spádové školy, čímž těmto dětem vzniká mnohem vyšší pravděpodobnost na přijetí ze strany této školy. Z toho důvodu v takovém případě dochází vznikem pěstounské péče i k určitému předurčení, na jaké škole bude dítě studovat, a pěstoun by neměl být závislý na souhlasu rodičů dítěte, resp. na nahrazení souhlasu rodičů soudem. V tomto tedy spatřuji určitou paralelu s případem určení bydliště dítěte.

Dále se domnívám, že v situaci, kdy se má dítě rozhodnout v průběhu posledního ročníku základní školy, na jakou střední školu se bude hlásit, bude v mnoha případech spíše pěstoun osobou, která má lepší představu o schopnostech, výsledcích a zájmech dítěte, zároveň i o jeho životních cílech a přáních, a to zejména v těch situacích, kdy pěstounská péče již nějaký čas trvá. Pokud v takových případech není v rozhodnutí soudu o svěření dítěte do pěstounské péče zároveň rozhodnuto o rozšíření práv pěstouna ohledně oprávnění pěstouna rozhodovat o volbě vzdělání dítěte, může nastat situace, že si dítě bude přát podat přihlášku na určitou střední školu, pěstoun s rozhodnutím dítěte bude souhlasit, avšak bude nucen podat návrh na rozšíření svých práv soudu, neboť rodiče dítěte sdělili, že s rozhodnutím dítěte nesouhlasí a svůj souhlas jako zákonných zástupců dítěte v přihlášce na střední školu nevysloví. Než soud rozhodne o rozšíření práv pěstouna, může být dítě již v prodlení s podáním přihlášky na střední školu a bude tímto vzniklým prodlením dotčeno na svých právech.⁵⁸ Z toho důvodu vzniká jakási povinnost pro pěstouna, aby možnou nevoli rodičů dítěte k volbě vzdělání předpokládal a včas soudu podal návrh na vydání předběžného opatření, kterým se může pěstoun domáhat, aby soud zatímne upravil poměry mezi ním a rodiči dítěte, tedy aby soud zatímne stanovil oprávnění pro pěstouna rozhodovat o volbě vzdělání dítěte, resp. aby nahradil souhlas rodičů dítěte s nástupem na příslušnou školu, a to z toho důvodu, aby nedošlo u dítěte ke zmíněnému prodlení. Následně je pěstoun povinen podat návrh soudu na rozšíření svých práv ve vztahu k dítěti tak, že bude řešit otázky vzdělávání pěstoun sám. Pokud se tedy po vzniku pěstounské péče vyskytnou výše popsané situace, kdy bude muset dojít ke změně školy dítěte, měl by pěstoun rozhodovat sám bez ohledu na názor rodičů dítěte, tedy by se mělo jednat o běžnou záležitost dítěte. Zároveň z výše uvedených důvodů nesouhlasím s Křístkem, že by následná změna vzdělání dítěte,

⁵⁸ MATYŠKOVÁ, Linda. Práva a povinnosti pěstouna na základě § 966 odst. 1 a 2 občanského zákoníku. *Právo a rodina (Wolters Kluwer)* [online databáze], 2020, č. 4 [cit. 17. ledna 2023]. Dostupné z: databáze aspi.cz.

kupříkladu jeho přechod do speciální školy, měla být vždy závislá na souhlasu rodičů dítěte,⁵⁹ neboť jak jsem i výše uvedl, pěstoun dítěte bude díky každodennímu styku s dítětem a péče o něj mnohdy tou osobou, která je dítě nejlépe schopna směřovat k volbě vhodného vzdělání či povolání a která je schopna vyhodnotit, jaká budoucnost je pro dítě v jeho nejlepším zájmu.

Specifickou situací může být, když je dítě svěřeno pěstounovi v průběhu posledního ročníku základní školy. Potom by měl soud uvážit, zda jsou rodiče dítěte způsobilí k tomu, aby společně s dítětem vybrali budoucnost dítěte, jež je v jeho nejlepším zájmu. Takovou skutečnost může soud zjistit prostřednictvím ust. § 128 OSŘ, na základě kterého je soud oprávněn si vyžádat zprávu o provedeném sociálním šetření od OSPOD, pokud OSPOD sociální šetření provedl v době, kdy bylo dítě v péči svých rodičů. Pokud taková zpráva o sociálním šetření ze strany OSPOD není k dispozici, může soud na základě výše citovaného ustanovení vyžádat od školy, jejímž studentem je dítě, škole dostupné informace o dítěti. Na základě této žádosti škola vypracuje zprávu, ve které soudu poskytne soudem vyžadované skutečnosti o dítěti. Soud má následně k dispozici kupříkladu informace o prospěchu dítěte, omluvených, resp. neomluvených absencí dítěte, kázeňských opatření aj. V neposlední řadě je soud oprávněn v průběhu řízení dle ust. § 127 odst. 1 OSŘ ustanovit znalce k tomu, aby zjistil, jaké vztahy mezi rodiči a dítětem panují, resp. zda rodiče dítěte mají o své dítě zájem, podporují ho ve vzdělání, apod.

Je také důležité podotknout, že v případě volby vzdělání dítěte může dojít k problémům i ze strany samotného pěstouna, neboť jak bylo v předchozí kapitole uvedeno, třeba u PPP nedochází k zprostředkování či předpěstounské péči a soud nemá k dispozici informace k vyhodnocení toho, zda bude pěstounská péče fungovat. Pokud k problémům ze strany pěstouna ohledně vzdělání dítěte dojde, plně se ztotožňuji s názorem Pečinky, že po pěstounovi z důvodu jeho přiměřeného vykonávání práv a povinností rodičů lze požadovat, aby vykonával práva a povinnosti, které rodičům plynou ze ŠZ. Mezi tyto povinnosti se dle ust. § 22 odst. 3 ŠZ řadí povinnosti zajistit, aby dítě řádně docházelo do školy nebo školského zařízení, povinnost dokládat důvody nepřítomnosti dítěte a žáka ve vyučování, aj. Pokud pěstoun neplní své povinnosti vyplývající ze vzniklé pěstounské péče, je nutné, aby na dítě v jeho péči bylo nahlíženo jako na dítě ohrožené. OSPOD by následně na základě svých povinností měl zpracovat individuální plán ochrany dítěte, přičemž pěstoun je povinen s OSPOD

⁵⁹ KRÍSTEK, Adam. Postavení pěstouna při...

spolupracovat, neboť mu jinak může být uložena pořádková pokuta. Pokud by tímto způsobem nedošlo k napravení situace dítěte, následně je OSPOD oprávněn pěstounovi uložit výchovné opatření, přičemž případné následné porušení takového opatření je přestupkem dle ZSPOD.⁶⁰

3.3 Nikoli běžné léčebné a obdobné zákroky

Ust. § 877 odst. 2 OZ uvádí další podstatnou záležitost, a to nikoli běžné léčebné a obdobné zákroky. V tomto případě bude nezbytné oproti výše uvedeným podstatným záležitostem dítěte alespoň částečně vymezit, co se za nikoli běžné záležitosti považuje. Důvodová zpráva k citovanému ustanovení uvádí, že kupříkladu odstranění části těla, která se neobnovuje, ale pouze nahrazuje, je nikoli nevýznamná záležitost. Za podobný zákrok ve smyslu citovaného ustanovení se dá považovat závažnější kosmetický zákrok.⁶¹

Mezi konkrétní práva a povinnosti pěstouna v této oblasti náleží dle ust. § 29 odst. 1 písm. b) ZZS zvolit dítěti poskytovatele zdravotních služeb a zdravotnické zařízení, dále dle ust. § 28 odst. 3 písm. e) ZZS právo být nepřetržitě s dítětem, pokud mu jsou poskytovány zdravotní služby, dále má pěstoun povinnost zajistit, aby dítě absolvovalo povinné očkování, neboť kupříkladu Městský soud v Brně se vyjádřil, že „*očkování se dá definovat jako cílené navození imunitní odpovědi proti určenému antigenu, které je zásadním nástrojem prevence před infekčními chorobami, jehož účelem je zvyšování obranyschopnosti organismu...*“⁶² a samotné očkování nevyžaduje anestezii dítěte, proto je možné očkování státem schválenou očkovací vakcínou považovat za běžný léčebný zákrok. Dále se dle Matyškové řadí mezi běžné léčebné zákroky zajištění povinných preventivních prohlídek u lékaře či zubaře, nebo povinnost pro pěstouna, aby v případě potřeby bylo z jeho strany zajištěné ošetření a vyšetření dítěte u registrovaného lékaře.⁶³ ZZS ve svém ust. § 42 uvádí situace, kdy se pěstoun považuje za zákonného zástupce dítěte, kam náleží oprávnění pěstouna v souladu s ust. § 31 odst. 5 ZZS vyžadovat informace o zdravotním stavu dítěte a právo klást otázky, právo na informaci o hospitalizaci dítěte, aj.

⁶⁰ PEČINKA, Hynek. Pěstoun a povinná školní a předškolní docházka svěřeného dítěte. *Právo a rodina (Wolters Kluwer)* [online databáze]. 2019, č. 1 [cit. 17. ledna 2023]. Dostupné z: databáze aspi.cz.

⁶¹ Důvodová zpráva k OZ, zvláštní část (ust. § 877 OZ) [online databáze]. Vláda ČR, 3. února 2012 [cit. 17. ledna 2023]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

⁶² Rozsudek Městského soudu v Brně ze dne 25. listopadu 2021, sp. zn.40 P 42/2009.

⁶³ MATYŠKOVÁ, Linda. Práva a povinnosti...

Jak bylo výše uvedeno, právo zvolit dítěti poskytovatele zdravotních služeb a zdravotnické zařízení náleží pěstounovi. Nicméně Matyšková upozorňuje, že toto oprávnění pěstouna může být omezeno tím, že je to rodič, resp. poručník, kdo v souladu s ust. § 11a odst. 1 VZP rozhoduje o volbě/změně zdravotní pojišťovny dítěte. Toto trvalé oprávnění rodičů, resp. poručníka dítěte může tedy fakticky omezit oprávnění pěstouna, neboť zdravotnickému zařízení nevyplývá povinnost, aby „spolupracovalo“ se všemi zdravotními pojišťovnami. Pokud rodiče, resp. poručník dítěte pěstouna o jimi učiněné změně zdravotní pojišťovny dítěte pěstouna neinformují, vzniká pro pěstouna riziko vzniku dalších komplikací.

V této souvislosti opět vzniká otázka, proč oprávnění určit, resp. změnit zdravotní pojišťovnu nenáleží pěstounovi? V tomto oprávnění rodičů nelze spatřovat ani majetkové důvody, neboť dítě je v souladu s ust. § 7 odst. 1 písm. a) VZP nezaopatřeným dítětem, za které platí pojistné stát. Takovou zákonnou úpravu považuji za paradoxní, když je pěstoun tou osobou, která má oprávnění zvolit poskytovatele zdravotních služeb a zdravotnické zařízení a jež vykonává všechny výše uvedené povinnosti, ale pro plnění těchto povinností nemá oprávnění zvolit/změnit dítěti zdravotní pojišťovnu, když i na základě zdravotní pojišťovny a jí nabízených výhod může pěstoun významným způsobem ke své volbě poskytovatele/zdravotnickému zařízení přihlížet. Z výše uvedených důvodů se domnívám, že pěstoun by měl být oprávněn k volbě zdravotní pojišťovny dítěte, a to bez ohledu na názor rodičů dítěte.

3.4 Podstatná změna poměrů a neshoda mezi rodiči a pěstounem

V souvislosti s pojednáním o nejasnostech ohledně rozhodování v podstatných záležitostech dítěte je důležité zmínit ust. § 969 OZ, které myslí na situace, kdy v průběhu pěstounské péče dojde k podstatné změně poměrů či k problémům mezi rodiči a pěstounem. Je totiž důležité si uvědomit, že není možné apriori předpokládat po celou dobu trvání pěstounské péče na jedné straně zájem rodičů ohledně budoucnosti a zdraví svého dítěte, resp. sledování jeho nejlepšího zájmu, a na druhé straně kompetentnost pěstouna k poskytování řádné péče jemu svěřenému dítěti. Ohledně kompetentnosti pěstouna a nezbytnosti soudu získat alespoň nějaké informace o budoucím pěstounovi bylo pojednáno ve druhé kapitole této diplomové práce.

Co se týče rodičů dítěte a jejich vůle sledovat nejlepší zájem dítěte, je nutné si uvědomit, že dítě bylo svěřeno do pěstounské péče z důvodu, že u něho vznikla potřeba náhradní rodinné péče, což bude častým důsledkem nastalé nezpůsobilosti rodičů o dítě pečovat, jejich

pochybením ve výchově dítěte, aj., tedy situace, kdy již v průběhu výchovy rodičů nebyl z jejich strany nejlepší zájem dítěte sledován, v čemž může být pokračováno i v průběhu pěstounské péče. Zároveň v průběhu pěstounské péče v některých případech dochází k tomu, že rodiče dítěte mají s pěstounem konfliktní vztah.⁶⁴ Rodiče dítěte v takové situaci mohou bez ohledu na nejlepší zájem jejich dítěte nedat svůj souhlas s podstatnou záležitostí dítěte, o které byli pěstounem informováni, a to pouze z důvodu, že k pěstounovi mají své výhrady, resp. se nesmířili s tím, že jejich dítě bylo svěřeno do pěstounské péče, tedy aniž by sledovali nejlepší zájem jejich dítěte.

Ust. § 969 OZ pak konkrétně umožňuje soudu, aby v případě podstatné změny poměrů či v případě neshody mezi rodiči a pěstounem v podstatné záležitosti dítěte na návrh dítěte, pěstouna či rodiče buď nahradil rozhodnutí rodiče ohledně podstatné záležitosti dítěte, nebo rozhodl o změně povinností a práv mezi rodiči dítěte a pěstounem.⁶⁵ Rozdíl mezi těmito rozhodnutími spočívá v tom, zda oprávnění pěstouna rozhodovat i o podstatné záležitosti dítěte bude jednorázové, nebo opětovné.

Návrh na nahrazení souhlasu rodičů dítěte může být podán kupříkladu ve stejném případě jako ve věci, o které rozhodoval Okresní soud ve Zlíně. V tomto případě byl nezletilý svěřen do pěstounské péče pěstounům, kteří se domáhali nahrazení souhlasu matky (otec nezletilého nebyl znám) k podání žádosti k přijetí nezletilého do mateřské školy. Matka nezletilého se po dobu trvání pěstounské péče o nezletilého nezajímala (cca po dobu tří let) a nezletilého za celou dobu trvání pěstounské péče ani jednou nekontaktovala. Nezletilý byl na základě vyšetření považován za způsobilého k tomu, aby do mateřské školy nastoupil. Soud v tomto případě dovodil, že nastalá situace je totožná jako v případě, kdy se o podstatné záležitosti dítěte nedohodnou jeho rodiče a v souladu se zájmem nezletilého pěstounům vyhověl a souhlas matky s podáním žádosti nahradil.⁶⁶ V tomto případě si myslím, že nahrazení souhlasu matky soudem bylo zcela namístě a bez ohledu na výše uvedené pojednání ohledně podstatné záležitosti „volba vzdělání dítěte“ se domnívám, že v tomto případě by bylo možné uvažovat o možnosti podání návrhu na „trvalou“ změnu práv a povinností mezi pěstounem a matkou dítěte, neboť se nedomnívám, že se po 3 letech nezájmu matky o své vlastní dítě dá

⁶⁴ Tamtéž.

⁶⁵ WESTPHALOVÁ, Lenka. *Občanský zákoník II...*, 2. vydání..., 1159 s.

⁶⁶ Rozsudek Okresního soudu ve Zlíně ze dne 16. ledna 2020, sp. zn. P 388/2018.

očekávat změna jejího vztahu k dítěti, a to zejména s přihlédnutím k tomu, že u dítěte bude v blízké době potřeba řešit nástup na základní školu.

Je však důležité zmínit, že i při existenci výše uvedeného oprávnění soudu v ust. § 969 OZ může být dítě již konfliktem rodičů s pěstounem, resp. nevysloveným souhlasem rodičů dítěte ohledně podstatné záležitosti poškozeno, neboť toto ustanovení reaguje na změnu situace či problémy nastalé až v průběhu pěstounské péče, nikoli před jejím vznikem. Zároveň z důvodu výše popsaných rozporů ohledně podstatných záležitostí dítěte může zbytečně docházet ke sporům mezi rodiči a pěstounem, které musí rozhodovat soud, což opět může ohrozit nejlepší zájem dítěte.

3.5 Řešení problematických aspektů

Domnívám se, že základem pro vyřešení výše zmíněných problémů a rizik je ust. § 966 odst. 2 OZ, které explicitně zakládá soudu právo i povinnost přihlédnout ke konkrétním okolnostem projednávaných případů, a v situaci, kdy to vyžadují okolnosti daného případu, stanovit rozsah práv a povinností pěstouna odlišně od zákonné úpravy. To v praktické rovině znamená, že soud může na základě svého vlastního uvážení stanovit, že pěstoun bude rozhodovat i o některých podstatných záležitostech dítěte, o kterých by jinak neměl oprávnění bez souhlasu rodičů rozhodovat. Mezi nejčastější důvody, kdy soud stanoví práva a povinnosti pěstouna odlišně od právní úpravy, patří situace, kdy jsou rodiče dítěte neznámého pobytu, rodič je nečinný ve vztahu k dítěti či tu existuje odůvodněný předpoklad, že bude v budoucnu docházet k neshodám mezi rodičem a pěstounem ohledně podstatných záležitostí dítěte.⁶⁷ U těchto důvodů je zřejmé, že by k úpravě práv a povinností pěstouna mělo dojít. Já však souhlasím s Matyškovou, že v dnešní situaci, kdy má pěstoun omezená práva a povinnosti ve vztahu k dítěti a není zcela zřejmé, co do podstatných záležitostí dítěte náleží, dochází k tomu, že pěstounovi jsou způsobovány problémy v řádné péči o dítě.

Z toho důvodu je nutné apelovat na soudy, aby v souladu s ust. § 966 odst. 2 OZ rozlišovaly situace, kdy je vysoká pravděpodobnost, že se dítě svěřené do pěstounské péče navrátí do péče svých rodičů, a kdy je pravděpodobné, že k zániku důvodu pro náhradní rodinnou péči po dobu trvání pěstounské péče nedojde. Na základě takového vyhodnocení je pak nutné, aby soudy co nejpodrobněji ve svých rozhodnutích stanovily práva a povinnosti,

⁶⁷ WESTPHALOVÁ, Lenka. *Občanský zákoník II...*, 2. vydání..., 1153 s.

kteřá pěstounovi náleží, a případně mu přiznaly rozhodování i v některých podstatných záležitostech dítěte. Tímto způsobem může soud zamezit vzniku případným problémům v průběhu pěstounské péče, ke kterým by dle názoru soudu mohlo v průběhu pěstounské péče dojít, neboť v rozhodnutí soudu bude reflektováno, jak se rodiče dítěte ke svému dítěti po dobu jejich péče chovali, resp. zda-li sledovali jeho nejlepší zájem (pokud jeho nejlepší zájem nesledovali, může soud pěstounovi přiznat rozhodování i o všech podstatných záležitostech dítěte). Zároveň podrobným uvedením práv a povinností se dá předejít v praxi sledované „obezřetnosti“ školských zařízení, zdravotnických zařízení a správních úřadů, které se v mnoha případech nespokojí u zastoupení dítěte pěstounem s rozsudkem, který svěřuje dítě do pěstounské péče této osoby a který podrobná práva a povinnosti neobsahuje.⁶⁸

Aby však soud mohl využít ust. § 966 odst. 2 OZ a konkrétní práva a povinnosti v rozsudku stanovil, musí mít k dispozici dostatek informací o potenciálních pěstunech, neboť pouze na základě těchto informací je soud způsobilý presumovat průběh pěstounské péče. Z toho důvodu se tímto vracím k druhé kapitole této diplomové práce, že je nezbytné, aby i v případech PPP docházelo k analogickému použití institutu zprostředkování, resp. aby docházelo k předpěstounské péči, resp. aby docházelo k sociálnímu šetření.

⁶⁸ KŘÍSTEK, Adam. Postavení pěstouna při...

Závěr

Tato diplomová práce má stanoveny dva primární cíle, a to prokázat existenci problematických aspektů pěstounské péče a nabídnout výklad, resp. řešení těchto prokázaných problémů pěstounské péče, které by bylo ve větším souladu se sledovaným účelem institutu pěstounské péče. Z důvodu omezeného rozsahu diplomové práce není možné se podrobně zabývat všemi problematickými aspekty, které účinná právní úprava pěstounské péče skýtá, a proto jsem se zaměřil pouze na problematiku PPP a rozhodování o podstatných záležitostech dítěte.

Pro naplnění výše uvedených cílů diplomové práce jsem v první kapitole stručně vymezil cíl a účel pěstounské péče, neboť se domnívám, že následné pojednání o konkrétních problémech pěstounské péče není vytržené z kontextu.

V druhé kapitole, která se zabývá oblastí PPP, se nejprve věnuji vymezení, jaké osoby lze považovat za osoby příbuzné nebo dítěti blízké, neboť pouze na základě jejich správného vymezení se dá vyvarovat situaci, že bude určitá osoba zkrácena ve svém zákonem stanoveném právu být v případě podání návrhu na svěřeni dítěte, které je již v osobní péči této osoby, privilegována před dalšími v úvahu připadajícími osobami. Za užití objektivně teleologického výkladu ust. § 962 odst. 2 OZ jsem došel k závěru, že osoba příbuzná nebo dítěti blízká může být příbuzná/blízká jak ve vztahu k dítěti, tak i ve vztahu k rodičům dítěte, či ve vztahu k dítěti i jeho rodičům, a to vše za podmínky, že bude ověřena způsobilost osoby příbuzné nebo dítěti blízké být pěstounem.

Dále se v druhé kapitole věnuji již samotnému problematickému aspektu PPP, za který považuji skutečnost, že ust. § 962 odst. 2 OZ stanovuje, že PPP má být privilegována pouze tehdy, pokud je v souladu se zájmy dítěte, avšak ust. § 20 odst. 3 písm. b) ZSPOD stanovuje, že v případě, kdy návrh na svěřeni dítěte do pěstounské péče podá osoba příbuzná nebo dítěti blízká, tak se neprovádí zprostředkování a z toho důvodu u osoby příbuzné nebo dítěti blízké nedochází k odbornému posouzení žadatele, a proto je pro soud komplikované zjistit, zda-li je vznik PPP v souladu s nejlepším zájmem dítěte, přestože má ze zákona PPP upřednostnit.

V diplomové práci následně uvádím konkrétní příklady z praxe, kdy primárně z důvodu absence zprostředkování nebyla dítěti ze strany osoby příbuzné nebo dítěti blízké poskytována řádná péče. Důležitost a aktuálnost problematiky dále prokazují statistikou, jež uvádí, že do PPP byly za jeden rok svěřeny cca 2/3 dětí z celkového počtu dětí svěřených do pěstounské péče.

Na konci druhé kapitoly nabízím výklad, resp. řešení problematického aspektu PPP. Docházím k tomu, že se v účinné právní úpravě pěstounské péče pro oblast PPP nachází prostor

pro analogické použití právní úpravy zprostředkování, ke kterému nyní dochází pouze u zprostředkované pěstounské péče. K tomuto závěru docházím z toho důvodu, že smyslem zprostředkování je primárně eliminace nebezpečí, že po vzniku pěstounské péče nebude dítěti poskytována řádná péče. Z důvodu, že k neposkytnutí řádné péče může dojít jak u zprostředkované pěstounské péče, tak i u PPP docházím k závěru, že rozdílnost předpokladů pro vznik pěstounské péče není opodstatněná a na základě argumentu a simili je nutné použít i v případě PPP právní úpravu zprostředkování, které je způsobilé nebezpečí neposkytnutí řádné péče ze strany osoby příbuzné nebo dítěti blízké odstranit.

Dalším možným řešením problematického aspektu PPP je navýšení užití institutu předpěstounské péče, který se dle statistiky uvedené v druhé kapitole této diplomové práce v praxi využívá pouze minimálně. Předpěstounská péče je způsobilá soudu poskytnout představu, zda-li by pěstounská péče u konkrétního dítěte mohla u potenciálních pěstounů fungovat. Výhodou předpěstounské péče je skutečnost, že je na rozhodnutí soudu, jak dlouho bude předpěstounská péče trvat. V případě osob, které před vznikem potřeby náhradní rodinné péče o dítě již spolu s rodiči dítěte pečovaly neshledávám nutnost, aby předpěstounskou péčí absolvovaly, ale k eliminaci rizika, že se dítěti od těchto osob nedostane řádné péče bych navrhoval, aby se u takových osob učinilo sociální šetření, které představuje mnou navrhovaný další způsob řešení problematického aspektu PPP. Sociální šetření totiž s předpěstounskou péčí úzce souvisí, neboť dle ZSPOD je stanovena zákonná povinnost, aby v průběhu předpěstounské péče docházelo ze strany OSPOD k sociálnímu šetření. Zpráva o provedeném sociálním šetření ze strany OSPOD následně může být soudem v souladu s OSŘ vyžádána jako důkazní prostředek, ze kterého se soud může dozvědět, jak péče o dítě u potenciálních pěstounů probíhá. Ohledně problematiky sociálního šetření se blíže zabývám skutečností, že soud nemá oprávnění požadovat po OSPOD provedení sociálního šetření, byť k tomu dle komentářové literatury často dochází. Provedení sociálního šetření však není vždy spojeno s institutem předpěstounské péče a je možné, aby k němu došlo i v případě, kdy předpěstounská péče nebyla soudem nařízena, přičemž takový případ si dokáží představit tehdy, kdy se navrhovatel již před vznikem potřeby vzniku náhradní rodinné péče o dítě, které má být svěřeno do pěstounské péče, staral. V takovém případě je provedení sociálního šetření na uvážení OSPOD, který by k němu však měl s ohledem na nejlepší zájem dítěte vždy přistoupit.

Na základě výše uvedeného se domnívám, že se mi podařilo prokázat existenci problematického aspektu PPP, na který je v komentářích, odborných článcích a v dalších zdrojích upozorňováno. Autoři těchto článků a komentářů zároveň i uvádějí možná řešení

tohoto problémů PPP, jež se v mnohém shodují s mnou výše nabízenými postupy řešení. Myslím si, že se jedná o problematickou oblast pěstounské péče, v rámci které by měly být výše zmíněné postupy, resp. řešení reflektovány, neboť účinná právní úprava obsahuje instituty, které by mohly pomoci k tomu, aby PPP naplňovala svůj účel, nicméně na základě statistiky uvedené ve druhé kapitole jsme svědky, že zmíněná předpěstounská péče se téměř nevyužívá a o zavedení zprostředkování pro PPP se sice píše, že by mohlo PPP pomoci, ale nikde jsem nedohledal skutečnou vůli zprostředkování u PPP zavést. Na základě všeho výše uvedeného si myslím, že PPP má sice své opodstatnění, tedy že bude dítě vyrůstat u svých nejbližších osob, ale chceme-li ohroženým dětem skutečně pomoci, aby jim byla v průběhu PPP poskytována řádná péče, bude nezbytné k výše uvedeným změnám přistoupit.

V třetí kapitole se zabývám problematickými aspekty v oblasti rozhodování o podstatných záležitostech dítěte. Konkrétně interpretuji ust. § 877 odst. 2 OZ, které uvádí demonstrativní výčet podstatných záležitostí dítěte, o kterých je pěstoun povinen ve smyslu ust. § 966 odst. 2 OZ informovat rodiče dítěte, přičemž rodiče dítěte jsou oprávněni vyslovit s takovou záležitostí svůj nesouhlas.

V této kapitole se konkrétně věnuji podstatné záležitosti dítěte „určení místa bydliště“. V rámci této oblasti docházím k závěru, že nelze obecně stanovit, že v každém případě změny bydliště dítěte se bude jednat o podstatnou záležitost dítěte. Kupříkladu v situaci, kdy soud rozhodne o svěření dítěte do pěstounské péče, dochází již samotným rozhodnutím ke změně bydliště dítěte, neboť to „následuje“ pěstouna do jeho bydliště, a tedy pěstoun v takové situaci nepotřebuje souhlas rodičů dítěte ohledně změny bydliště dítěte. Jiný závěr však nacházím v těch situacích, kdy v průběhu pěstounské péče pěstoun pojme záměr změnit bydliště, což by pro dítě mělo za následek „významnou změnu bydliště“ (dítě by se tedy zdržovalo na jiném místě a změnily by se u něj rodinné a sociální vazby). Takové případy by měly být vyhodnoceny jako podstatné záležitosti dítěte, o kterých přísluší rozhodovat rodičům dítěte, resp. o kterých je v případě neshody rodičů dítěte a pěstouna oprávněn rozhodnout soud, jenž by měl posoudit potřebnost změny bydliště dítěte s ohledem na nejlepší zájem dítěte. Pokud se o „významnou změnu bydliště dítěte“ nejedná, pěstoun by měl mít oprávnění o takové záležitosti dítěte rozhodnout samostatně, tedy bez ohledu na vůli rodičů dítěte. V situaci, kdy pěstoun pojme záměr změnit bydliště dítěte v rámci jedné obce, bude taktéž nutné posoudit, zda se jedná o „významnou změnu bydliště dítěte“, či nikoli.

Další podstatnou záležitostí, kterou jsem se zabýval, je „volba vzdělání dítěte“. V této subkapitole jsem došel k závěru, že v případě, kdy dítě v okamžiku svěření dítěte do pěstounské

péče chodí do mateřské či základní školy, měl by být bezprostřední záměr pěstouna o změně školy považován za podstatnou záležitost dítěte. Pokud ale v průběhu pěstounské péče bude dítě nastupovat do mateřské/základní školy, již by pěstoun neměl být závislý na souhlasu rodičů dítěte, resp. na nahrazení souhlasů soudem, protože svěřením dítěte do pěstounské péče dochází (s největší pravděpodobností) i ke změně „spádové školy“, kde má vyšší pravděpodobnost na přijetí. Zároveň by pěstoun neměl být závislý na souhlasu rodičů dítěte v situaci, kdy je mu dítě svěřeno do pěstounské péče a bydliště pěstouna je podstatně vzdálené od původního bydliště dítěte, neboť v takové situaci se dá předpokládat potřeba změny školy dítěte. Co se týče situace, kdy se dítě hlásí na střední školu, bude nutné rozlišovat případ, kdy pěstounská péče již nějaký čas trvá, a případ, kdy bylo dítě pěstounovi svěřeno v průběhu posledního ročníku základní školy. V prvním případě by měl o střední škole rozhodovat výlučně pěstoun, neboť ten bude mít větší přehled o schopnostech a přáních dítěte. Ve druhém případě by měl soud posoudit, zda-li jsou rodiče dítěte s to budoucnost dítěte s ohledem na jeho nejlepší zájem společně s ním vybrat, nebo takové oprávnění má být přenecháno pěstounovi. Na konci této subkapitoly se dále zmiňuji, že lze povinnosti rodičů dítěte související se vzděláváním dítěte analogicky vynucovat i po pěstounovi.

Poslední podstatnou záležitostí, které se v této diplomové práci věnuji, je problematika nikoli běžných léčebných a obdobných zákroků. V této subkapitole nejdříve vymezuji, jaká práva a povinnosti pěstoun ve vztahu k dítěti v této oblasti má. Dále se věnuji problému, že rodiče dítěte mají oprávnění dítěti zvolit zdravotní pojišťovnu, čímž mohou omezit pěstouna v jeho právu ve výběru poskytovatele zdravotních služeb a zdravotnického zařízení. V rámci této problematiky docházím k závěru, že zdravotní pojišťovnu by měl mít pěstoun právo zvolit sám, neboť je to důležitá okolnost, která může hrát roli ve výběru poskytovatele zdravotních služeb.

Na konci třetí kapitoly se věnuji možným řešením v rámci problematiky rozhodování o podstatných záležitostech dítěte. Účinná právní úprava umožňuje, aby v případě podstatné změny poměrů či v případě neshody mezi rodiči a pěstounem v podstatné záležitosti dítěte na návrh dítěte, rodiče či pěstouna soud nahradil rozhodnutí rodiče, či rozhodl o změně povinností a práv mezi rodiči a pěstounem. Toto oprávnění soudu má však své využití až v případě, kdy v průběhu pěstounské péče dojde k podstatné změně poměrů, nebo k neshodě mezi rodičem a pěstounem, což znamená, že dítě již může být vzniklým sporem nebo změnou poměrů ohroženo či poškozeno na svých právech. Z toho důvodu by soudy měly pro zvýšení pravděpodobnosti předejití ohrožení/porušení práv dítěte, pěstouna a rodičů dítěte v každém

projednávaném případě o svěření dítěte do pěstounské péče přihlédnout ke konkrétním okolnostem daného případu a v situacích, kdy je zřejmé, že k navrácení dítěte k rodičům nedojde, stanovit práva a povinnosti pěstouna odlišně od právní úpravy. Zároveň by soud měl dbát, aby ve svém rozhodnutí jednotlivá práva a povinnosti pěstouna vymezil co nejkonkrétněji, neboť tím může pěstounovi ulehčit výkon jeho práv a povinností, jelikož ze strany správních úřadů, školských zařízení apod. dochází k obezřetnému přístupu ohledně práv a povinností pěstouna, a to z důvodu panujících nejasností v této problematice.

K tomu, aby soud mohl přihlédnout ke konkrétním okolnostem případu je však nutné, aby měl o potenciálním pěstounovi a rodičích dítěte k dispozici dostatek informací, což s ohledem na druhou kapitolu není vždy samozřejmostí. Z toho důvodu je řešení problematiky podstatných záležitostí závislé na řešení problematiky PPP.

Domnívám se, že tato diplomová práce splnila svůj úvodem stanovený cíl, tedy že prokázala problematické aspekty pěstounské péče a nabídla jejich výklad, resp. řešení. Na druhou stranu až samotným psaním diplomové práce jsem zjistil, jak je celá problematika pěstounské péče komplikovaná a na základě toho jsem si uvědomil, že tato práce zdaleka není vyčerpávajícím dílem, které by se zabývalo všemi problémy a všemi řešeními v dané oblasti. Pokud však tato práce pomůže čtenářům se v oblasti pěstounské péče lépe zorientovat, vnímat její problematické aspekty a případně je přiměje se popsány problémy dále detailněji zabývat, budu tuto práci považovat za přínosnou.

Bibliografie

A) Monografie

BUBLEOVÁ, Věduna a kol. *Základní informace o pěstounské péči a péči poručníka*. 4. vydání. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, spolek, 2018, 7 s.

B) Komentáře a příspěvky ve sbornících

DVOŘÁK, Jan a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek II, (§ 655-975)*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, 695-696 s.

HOVORKA, Daniel a kol. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí: Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2020, 272 s.

HOVORKA, Daniel a kol. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí: Komentář* [online databáze]. Praha: Wolters Kluwer, 2020, [cit. 8. prosince 2022]. Dostupné z: databáze aspi.cz.

HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, 1288 s.

KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, 1128-1153 s.

PETROV, Jan a kol. *Občanský zákoník*. 2. vydání (1. aktualizace) [online databáze]. Praha: C. H. Beck, 2022, § 963 [cit. 2. září 2022]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

ROGALEWICZOVÁ, Romana a kol. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, 187-596 s.

C) Odborné časopisy

KŘÍSTEK, Adam. Postavení pěstouna při realizaci povinností a práv nevyplyvajících ze zákona, ale z rozhodnutí soudu. *Právo a rodina* [online databáze], 2020, č. 1 [cit. 10. prosince 2022]. Dostupné z: databáze aspi.cz.

MATYŠKOVÁ, Linda. Práva a povinnosti pěstouna na základě § 966 odst. 1 a 2 občanského zákoníku. *Právo a rodina (Wolters Kluwer)* [online databáze], 2020, č. 4 [cit. 8. ledna 2023]. Dostupné z: databáze aspi.cz.

NOVOTNÁ, Věra. Co by se mělo v pěstounské péči změnit. *Právo a rodina (Wolters Kluwer)* [online databáze], 2016, č. 3 [cit. 27. srpna 2022]. Dostupné z: databáze aspi.cz.

NOVOTNÁ, Věra. Proč je revize pěstounské péče potřeba?, 1. část. *Právo a rodina (Wolters Kluwer)* [online databáze], 2019, č. 4 [cit. 27. srpna 2022]. Dostupné z: databáze aspi.cz.

PEČINKA, Hynek. Pěstoun a povinná školní a předškolní docházka svěřeného dítěte. *Právo a rodina (Wolters Kluwer)* [online databáze]. 2019, č. 1 [cit. 17. ledna 2023]. Dostupné z: databáze aspi.cz.

D) Právní předpisy

Preambule Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o právech dítěte č. 104/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

Sdělení č. 104/1991 Sb., sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o právech dítěte

Sdělení č. 209/1992 Sb., sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících

Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů.

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád.

E) Judikatura

Rozsudek Městského soudu v Brně ze dne 25. listopadu 2021, sp. zn. 40 P 42/2009.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. června 2013, sp. zn. 21 Cdo 2394/2012.

Rozsudek Okresního soudu ve Zlíně ze dne 16. ledna 2020, sp. zn. P 388/2018.

Rozsudek senátu ESLP ze dne 17.7.2014, *T. proti ČR*, č. 19315/11.

Rozsudek senátu ESLP ze dne 9.6.1998, *Bronda proti Itálii*, č. 22430/93, uveřejněno pod publikačním číslem 27/1998.

Usnesení Ústavního soudu ze dne 1. června 2021, sp. zn. III. ÚS 944/21 (N 212/83 SbNU 369).

Usnesení Ústavního soudu ze dne 9. srpna 2016, sp. zn. II. ÚS 1710/16.

F) Internetové zdroje a ostatní

BÍLÁ, Valentýna, KARÁSKOVÁ, Ivana. *Týraná holčička měla zlomenou čelist, pěstounka ji udeřila opaskem* [online]. iDNES.cz, 7. března 2018 [cit. 28. srpna 2022]. Dostupné z:

https://www.idnes.cz/plzen/zpravy/tyrani-pestounka-rokycany-dite-obzaloba-krvaceni-mozek-statni-zastupce-pece.A180307_095636_plzen-zpravy_vb.

Důvodová zpráva k OZ, zvláštní část (ust. § 877 OZ) [online databáze]. Vláda ČR, 3. února 2012 [cit. 17. ledna 2023]. Dostupné z: [databáze beck-online.cz](https://beck-online.cz).

Důvodová zpráva k OZ, zvláštní část (ust. § 954 OZ) [online databáze]. Vláda ČR, 3. února 2012 [cit. 10. prosince 2022]. Dostupné z: [databáze beck-online.cz](https://beck-online.cz).

Důvodová zpráva k OZ, zvláštní část (ust. § 962 OZ) [online databáze]. Vláda ČR, 3. února 2012 [cit. 15. srpna 2022]. Dostupné z: [databáze beck-online.cz](https://beck-online.cz).

Důvodová zpráva k ZSPOD, zvláštní část (ust. § 20 ZSPOD) [online databáze]. Vláda ČR, 27. února 2013 [cit. 15. srpna 2022]. Dostupné z: [databáze beck-online.cz](https://beck-online.cz).

ENDRŠTOVÁ, Michaela. *Sedm jejích dětí skončilo v „děcáku“, přesto soud ženě svěřil vnuka do péče* [online]. iDNES.cz, 16. dubna 2018 [cit. 28. srpna 2022]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/pestounska-pece-pribuzni-pestouni-dite-ospod-soud.A180411_115626_domaci_nub.

Justiční akademie. *1. rodinněprávní symposium Justiční akademie – Protiprávní změna bydliště nezletilého dítěte jedním z jeho rodičů* [online]. Justiční akademie, 2018 [cit. 30. ledna 2023]. Dostupné z: https://www.jacz.cz/images/rodinnepravni_symposium/1_%20symposium_Protipravni_zmena_bydlist_e_nezletileho.pdf.

Justiční akademie. *2. rodinněprávní symposium Justiční akademie – Svěření dítěte do péče příbuzné či blízké osoby* [online]. Justiční akademie, 2018 [cit. 30. srpna 2022]. Dostupné z: <https://www.jacz.cz/vzdelavani/rodinne-pravni-sympozia-justicni-akademie>.

MIKULAJOVÁ, Kateřina. *Několik úvah k příbuzenské pěstounské péči*. [online] Právní prostor, 20. dubna 2015, [cit. 27. srpna 2022]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/obcanske-pravo/nekolik-uvah-k-pribuzenske-pestounske-peci>.

Ministerstvo práce a sociálních věcí. *Roční výkaz o výkonu sociálně právní ochrany dětí za rok 2021* [online]. Ministerstvo práce a sociálních věcí, 1. října 2020 [cit. 30. srpna 2022] Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/statistiky-1>.

Nadace Sirius. *Potřeba oddělení příbuzenské péče a pěstounské péče* [online]. Praha: Nadace Sirius, 10. února 2021 [cit. 30. srpna 2022]. Dostupné z: https://www.nadacesirius.cz/soubory/kestazeni/vyzkumy/PribuzniPestouniShrnuti_final.pdf.

Úřad Práce České republiky. *Dávky pěstounské péče a zaopatřovací příspěvky (od 1.1.2022)* [online]. Úřad práce České republiky, 17. prosince 2021 [cit. 27. srpna 2022]. Dostupné z: <https://www.uradprace.cz/web/cz/davky-pestounske-pece-a-zaopatrovaci-prispevky1>.

Abstract

The thesis deals with two areas of foster care, namely relative foster care and making decision on the child's essential matters. Within these two areas, the author of the thesis tries to demonstrate problematic aspects that are not in line with the best interests of the child. The author of the thesis then tries to replace these problematic aspects with an interpretation or solution that is more consistent with the intended purpose of foster care.

Klíčová slova

Pěstounská péče, příbuzenská pěstounská péče, problematické aspekty, rozhodování v podstatných záležitostech dítěte, osoba příbuzná nebo dítěti blízká, určení bydliště, volba vzdělání, nikoli běžné léčebné a obdobné zákroky

Key words

Foster care, relative foster care, problematic aspects, making decision about important matters of a child, choice of a residence of a child, choice of an education of a child.